

Skola & utbildning **SVERIGEKONTAKT**

En tidning för all världens svensktalande | Nr 2 juni 2026

Nyhet, nyhet!

När jag skriver det här, och det råkar vara mitt i den svenska majnatten, nås jag av nyheten att Felicia har gått vidare från semifinalen till finalen i Eurovision Song Contest. Goda nyheter för alla fans, förstås. Nyheterna runt Eurovision och melodifestivalen, eller mello som den numer kallas, brukar väcka intresse och rubrikerna är braskande. De skriker ut att fel låt vann, eller att det på grund av mycket obetydliga klädesplagg på melloscenen blev nakenchock i rutan. Jag hoppas att de nyheter jag i det följande presenterar angående vår förening inte ska vara lika upprörande.

Men inga nyheter är goda nyheter, heter det ju. Det faktum att Sverigekontakt under innevarande år bara skickas ut vid två tillfällen till medlemmar utanför Sverige är inte direkt en god nyhet. Marsnumret kommer tillsammans med detta juninumret och septembernumret skickas ut tillsammans med decembernumret. Det är de höga kostnaderna för porto som gjort att vi provar den här modellen. På kontoret har vi mottagit många frågor om vart tidningen tagit vägen. Det betyder att ni läser Sverigekontakt och saknar den när den uteblir, och

det är vi på något sätt ändå glada för.

När vi nu har infört nyheten att sända ut två nummer tillsammans har vi samtidigt organiserat om något i innehållet. I detta nummer vänder vi oss till alla medlemmar, men fokuserar särskilt på alla er lärare i svenska skolor och kompletterande svenska i världen. Och till er som undervisar i svenska som främmandespråk på gymnasier, grundskolor och kvällskurser. Här finns mycket att läsa om konferenser, om erfarenheter från många års svenskundervisning och om vad man kan använda kulturbidrag till.

Vår organisation vill gärna hålla kontakten med er, själva namnet mer än antyder detta. Vi erbjuder flera kontaktsätt. En nyhet är häfte nummer två, .KOM Blå, för den kompletterande svenskan. Häftena kostar 50 kronor styck och kommer ni hit i sommar kan ni gärna ta med er dem och slippa fraktkostnaden. En annan kanal för kontakt är hemsidan, som kanske ännu har något av nyhetens behag över sig. Där finns det senaste numret av Sverigekontakt, för den som inte vill vänta på att det blir december. Ni hittar också glimtar från svenskan i världen, bland mycket annat. Besök

oss gärna den vägen också!

I år står vår förening för, nej, naturligtvis inte en nakenchock, men ett brott mot traditionen. Sommarkursen för alla som läser svenska som främmande språk är i år förlagd till slutet av augusti och är en vecka i stället för tre. Vi hoppas att denna nyhet ska ge möjlighet för nya grupper att kunna delta. Kursen går i år på Axevalla folkhögskola i Västergötland. Välkomna att anmäla er – eller sprid informationen till intresserade. Besök sverigekontakt.se för mer information och länk till anmälningsblankett.

Vi hoppas annars att ni känner igen er i föreningens verksamhet. Nya kvastar sopar bäst, heter det visserligen, men väl inarbetade rutiner ska man vara tacksam för. Vi ser därför fram emot den ärligen återkommande kursen i Baltikum i höst, mot möten med lärarna på de svenska skolorna i Europa och mycket annat. Men först ska vi njuta av våren. Den är evigt ny.

Sofia Tingsell
generalsekreterare

Läs svenska i Sverige i sommar!

Vill du läsa svenska i Sverige i sommar? Vår populära sommarkurs är tillbaka liksom tidigare somrar!

I sommar erbjuder vi en nio dagar lång kurs på Axevalla folkhögskola i Västergötland, från lördag eftermiddag den 8 augusti till lördag brunch den 15 augusti. Det blir lektioner på dagarna och utflykter och ett program på kvällarna, precis som det ska vara på en folkhögskola. Alla måltider, d.v.s. frukost, lunch, middag och mycket fika ingår. Man bor på folkhögskolan.

Kursen vänder sig till dig som är 18 år eller äldre och talar

svenska på minst nivå A2.

Kursen kostar 7 800 kronor för del i dubbelrum. Enkelrum kostar 9 500 kronor. Vi gör vårt bästa för att du ska få det rum du önskar, men det kan finnas brist på enkelrum.

För frågor och anmälan mejla till: sofia.tingsell@sverigekontakt.se.
Läs mer om kursen på www.sverigekontakt.se/svenska-pa-plats.

Varmt välkommen i sommar till Västergötland – Sveriges vaggla!

Sverigekontakt
utges av
föreningen Sverigekontakt

Föreningen Sverigekontakt har medlemmar över hela världen som talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur. Föreningen är en ideell organisation med ursprungligt ändamål att hjälpa svenskar och svenskättlingar i utlandet att bevara kontakten med det gamla landet. Numera är verksamheten framför allt inriktad på att främja det svenska språket i världen.

Som medlem får du fyra nummer av tidningen Sverigekontakt och blir en del av vårt världsvida nätverk. Medlemskap kostar 150 SEK/år. Registrera dig på sverigekontakt.se.

Redaktör och ansvarig utgivare: Sofia Tingsell

Tryck: Tregraf 2026
ISSN 0346-2439

Layout: Designstudio And Yellow

Sverigekontakt
Box 53066
SE-400 14 Göteborg
Tel. 031-81 86 50
info@sverigekontakt.se
Besöksadress: Dicksonsgatan 6

Bankgiro: 420-5670

Sverigekontakt 2/2026

113:e årgången
Lösnummerpris 30:00 kronor.

För ej beställda manus ansvaras ej.

www.sverigekontakt.se

Omslag: Midsommar
Illustration: Daria Kuvakina

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Det är snart säsong för skolavslutningar: »då blir barna fulla av sommar/och bena blir fulla av spring». Vi sjunger alla med hopp i sinnet om kohagen som blir grön, om svalor som flyger och om nya löv på träden. Astrids och Idas sommarvisa förbereder oss effektivt för den stundande sommaridyll som vi instinktivt inriktar våra sinnen mot, även om vi innerst inne vet att det mesta kommer att bli annorlunda än det vi kanske drömmer om.

Idas sommarvisa är idag i många barnskolor, som det hette förr, startskottet till sommarlov. Tidigare generationer lyssnade till liknande budskap men till andra toner och delvis i andra ordalag: »Den blomstertid nu kommer/Med lust och fågning stor:/Du nalkas, ljuva sommar,/Då gräs och gröda gror./Med blid och livlig värma/Till allt, som varit dött,/Sig solens strålar närma,/Och allt blir återfött».

Psalmen 474 i 1937 års psalmbok är nog en av de djupast inarbetade texterna (och melodierna) i svenskarnas medvetande under de senaste århundradena. Så var det långt innan den började sjungas på skolavslutningar. Och den delas av många.

Den har nummer 535 i finlandssvenskarnas egen psalmbok, och den återfinns även i den finska psalmboken (med numret 571). I Finland har den bedömts vara den mest kända psalmen. Den har haft god tid att läras in. Till finska översattes den redan år 1700, bara några år efter det att den svenska versionen hade tryckts i 1695 års svenska psalmbok.

Även på danska och norska är psalmen känd. »Nu blomstertiden kommer» läser man i Den Danske Salmebog (numret är 722), och på norska sjunger man med minimal ändring »Den blomstertid nå kommer» (nummer 841 i Norsk salmebok). Nordbor ser alla förväntansfullt fram emot sommarens av samma lätt insedda skäl.

I 1695 års svenska psalmbok uppges Israel Kolmodin vara upphovsman till texten. Många kan också berätta att han skrev den när han var superintendent på Gotland. Han skall dessutom ha hämtat inspi-

ration vid Hångers gamla offerkälla, som ligger strax intill Ganns ödekyrka. Ännu på 1600-talet användes kyrkan sporadiskt, och på midsommar 1692 skulle Kolmodin predika i kyrkan. I samband härmed skulle psalmen ha tillkommit.

Detta är naturligtvis fria fantasier. Hur sannolikt är det att en högt uppsatt präst under den strängaste lutheranska ortodoxins tidevarv skulle ha suttit vid en hednisk offerkälla och diktat psalmer? Den mellanliggande romantikens vurm för fornminnen och ändrade syn på äldre tider är en förutsättning för den tillkomsthistorien.

Fast vem vet? Psalmen har blivit omarbetad flera gånger, grundligast av Johan Olof Wallin (1819). I slutklämman står det nu: »Av himlen drype fetma,/Bespisande vår jord, Och flöde nådens sötma/Till oss av livets ord». Kolmodin skrev: »Tin (= Dina) fotspor drype af fetma./Bespisa medh titt (= ditt) Ord,/Och medh thess (= dess) liufwe sötma,/Oss uppå thenna (= denna) jord.» Det kan ju låta som när många religioners fruktbarhetsgudar går över ängarna och skänker rik skörd.

Men en sådan tolkning missar att Kolmodin nog snarare anspelar på Gamla testamentet, där det i Psaltaren 65:12 står: »Du kröner året med ditt goda,/och dina spår drypa av fetma». Guds spår på jorden tycks Wallin ha missat, ironiskt nog.

Psaltarpsalmen är mycket konkret och symbolen lättbegriplig. När man tittat på Kolmodins version en stund och vant sig vid de tidsenliga ålderdomligheterna, ser man att även den är ganska konkret och rättfram, låt vara med ett tydligt symboliskt budskap. När vi kommer till Wallins omarbetning, blir det hela mer abstrakt, den logiska linjen mindre rät, och budskapet faktiskt en aning tillkrånglat. Allt blir inte bättre med tiden.

Hur som helst, ni önskas alla nu framöver »lust och fågning stor». God sommar!

Bo Ralph

En modern byggnad för den moderna rätten

Under 1930-talet förändrades synen på lag och rätt i Sverige. Rättssystemet förändrades och man började se på rättsväsendet som en del av samhällets utveckling, inte bara som en statlig institution. Tidigare hade rättsväsendet varit en statlig institution, men nu blev det en del av samhällets utveckling och en del av den offentliga verksamheten.

Den nya synen på rättsväsendet ledde till att man började se på rättsväsendet som en del av samhällets utveckling, inte bara som en statlig institution. Tidigare hade rättsväsendet varit en statlig institution, men nu blev det en del av samhällets utveckling och en del av den offentliga verksamheten.

Den nya synen på rättsväsendet ledde till att man började se på rättsväsendet som en del av samhällets utveckling, inte bara som en statlig institution. Tidigare hade rättsväsendet varit en statlig institution, men nu blev det en del av samhällets utveckling och en del av den offentliga verksamheten.

A modern building for modern law

During the 1930s, views on law and justice changed in Sweden. The legal system was reformed and the law was seen as a part of society's development, not just a state institution. Previously, the legal system had been a state institution, but now it became a part of society's development and a part of the public service.

The new view of the legal system led to a change in how the legal system was seen. It was no longer just a state institution, but a part of society's development and a part of the public service.

The new view of the legal system led to a change in how the legal system was seen. It was no longer just a state institution, but a part of society's development and a part of the public service.

Årsmötet 2026

Lördagen den 30 maj hade Sverige-kontakt sitt årsmöte, i år, som många tidigare år, i Göteborg.

Årets möte gick av stapeln i Göteborg lördagen den 30 maj, i enlighet med kallelsen i förra numret av Sverigekontakt. Nytt för i år var att årsmötesförhandlingarna och den efterföljande middagen hölls i Sverigekontakt egna lokaler på Dicksonsgatan 6. Mötet inleddes med att styrelseordförande Bo Ralph mindes Margit Ekman, en energisk och mångårig medlem som nu vid hög ålder avlidit. Camilla Kåla rapporterade från verksamheten i Helsingfors och Inger Schubert talade om Lützen. Inga motioner hade inkommit.

Efter årsmötesförhandlingarna serverades ett glas bubbel i trädgården. Solen sken och det var härligt med lite tilltugg och bubbler. Kvällens meny bestod av en göteborgskt skaldjurbuffé med färskas räkor, flera sorters sill, potatis, sallad, varmrökt lax och västerbottenpaj. Middagen rundades av med tårta, men inte vilken tårta som helst

utan en med Sverigekontakts emblem.

Dagen efter, på söndagen, samlades medlemmarna vid Röhsska museet för att få en guidad tur med fokus på arkitekten Gunnar Asplunds verk. Asplund är bland annat känd för tillbyggnaden av Göteborgs rådhus, Stadsbiblioteket och Skogskyrkogården i Stockholm. På Röhsska fick vi ta del av fotografier, skissmaterial och inlånade originalföremål för att därigenom få en inblick i Asplunds genomtänkta och

kreativa mästerverk. Guiden poängterade att vi alla tar hand om våra bostäder men Asplund menade också att "huset" eller "byggnaden" tar hand om den som vistas där. Söndagen avslutades med lunch på Le Comptoir, en fransk restaurang på Avenyn och där serverades bl a. dagens quiche och getostsallad.

Text: Eva Hedencrona

Dagboksanteckningar

Min vardag med undervisning i kompletterande svenska

16 mars

eckan är i gång! Två lektioner återstår före påsklovet, dessutom står två heldagsutbildningar i det schweiziska skolsystemet samt en konferens om modersmål och flerspråkighet på programmet. Som lärare i modersmål i kanton Zürich behöver du nämligen delta i några olika utbildningar som utbildningsförvaltningen anordnar.

I en kanton där en stor andel av eleverna är flerspråkiga och det finns undervisning i 33 olika modersmål är modersmålsundervisningen viktig också ur myndigheternas synvinkel.

Sedan jag började jobba för Svenska skolföreningen här i Schweiz för drygt tre år sedan har jag därför gått två utbildningar i pedagogik med inriktning på flerspråkighet. Utbildningen jag går nu – med sex utbildningsdagar utspridda under vårterminen – har fokus på det schweiziska skolsystemet och är den sista i räckan med obligatoriska utbildningar. Dessutom kräver kanton Zürich att alla modersmåls lärare har diplom för kunskaper i tyska på nivå B2. Att vara svensklärare i Zürich innebär alltså inte ”bara” att undervisa, utan också att fortbilda sig.

Eftersom jag inte bara är svensklärare utan också frilansjournalist och småbarnsmamma, får jag ägna morgonen åt att skriva klart en artikel för den lokala nyhetstidningen här i Meilen. Jag hinner också fundera lite på upplägget för onsdagens svensklektion, innan det är dags att hämta yngsta sonen på Kindergarten och laga lunch. I Schweiz har barnen nämligen två timmar ledigt mitt på dagen för att hinna hem och äta lunch med familjen. På de flesta håll finns det möjlighet att betala för skollunch och fritids över lunchen men många barn kommer hem och äter åtminstone några dagar i veckan. Får göra resten av planeringen imorgon i stället.

17 mars

Efter lämning på Kindergarten hinner jag sätta mig med lektionsplaneringen. I början av läsåret gjorde jag en grovplanering för både höst- och vårterminen för min klass som har undervisning i grannbyn Herr-

liberg på onsdagseftermiddagarna – den tid då alla barn har ledigt från den schweiziska skolan. I år har jag 11 elever utspridda på årskurs 1–5 i min klass. Eftersom det är stor skillnad i kunskapsnivå mellan de yngsta, som precis har lärt sig att läsa, och de äldsta, där flera skriver texter nästintill felfritt, har jag fått möjlighet att dela upp klassen. Den första halvtimmen har jag enbart de yngre barnen i årskurs 1–3 och kan fokusera på det som de behöver mest. Efter en halvtimme ansluter de äldre eleverna och vi har en timme gemensam undervisning. Då går vi oftast igenom ett tema, arbetar i grupper och gör olika lekar. Jag avslutar alltid lektionen med högläsning då barnen också får äta mellanmål.

Just nu läser jag boken ”Mysterium för utomjordingar” av Rose Lagercrantz. Det är en blandning av mysteriebok och skildring av en 10-årig flickas vardag i Stockholm med ny skola, en mamma som flyttat från familjen och funderingar kring livet. Boken är uppskattad av alla i klassen och efter några minuters högläsning brukar alla försjunka i berättelsen – även de elever som har mest spring i benen.

Förbereder mig inför morgondagens lektion genom att läsa på om jägarstenåldern och medeltiden. Fram till påsklovet har vi tema historia för årskurs 3 och 5. Det är en utmaning att hinna med de viktigaste delarna av forntiden respektive medeltiden en gång i veckan under tiden mellan jul- och påsklov – det är ju dessutom andra teman som behöver ingå i varje lektion – men med planering och en rejäl dos prioritering brukar det gå ;)

18 mars

Så är veckans svensklektion över! Här i Schweiz har vi undervisning på 11 orter olika dagar i veckan, och även en onlineklass. Dagens lektion avlöpte väl och efter lite bus och prat kunde barnen fokusera bra. De yngre barnen började med tyst läsning 10 minuter – ett upplägg jag började med i början av terminen. Många barn kommer direkt från den vanliga skolan och tyst läsning ger alla en möjlighet att varva ner. Eleverna får välja mellan

olika småböcker av typen Kiwi som är en läsmetod för yngre barn, framtagen på Nya Zeeland. Materialet köptes in av Svenska skolföreningen för ganska länge sedan och när vi gjorde en genomgång av våra läromedel häromåret hittade vi det här materialet. Efter 10 minuters tyst läsning fick barnen skriva en mening om vad de läst idag i sina skrivhäften. Det är ett enkelt sätt att träna på att skriva hela meningar för de yngsta! Därefter gick vi igenom Jägarstenåldern och eleverna fick arbeta i de övningsböcker som hör till ”Boken om SO 1–3” som är ett läromedel för lågstadiet.

När de äldre eleverna ansluter efter en halvtimme startar de också med tyst läsning. På så vis hinner de yngre arbeta färdigt med det de påbörjat under den första halvtimmen, och de äldre eleverna kan börja lektionen självständigt. Efter 10 minuter var det dags för en gemensam övning på temat flerspråkighet. Under den utbildning jag gått i pedagogik och flerspråkighet vid Pedagogiska högskolan i Zürich har jag fått många fasta tips för undervisning av flerspråkiga grupper. Idag fick alla elever måla ett språkporträtt – det vill säga fundera över vilka språk de talar i sin vardag och färglägga en svartvit figur med färger som representerar de olika språken. Det var intressant att se hur olika eleverna tolkade uppgiften! Några tyckte att schweizertyskan sitter i benen eftersom de spelar fotboll med sina schweiziska kompisar på rasten, andra menade att svenskan sitter i hjärnan eftersom de tänker på svenska.

Efter en stunds högläsning och mellanmål fick de yngre barnen gå hem. De äldre stannade ytterligare en halvtimme och tränade stavning och jobbade vidare på temat medeltiden. Vi använder det nyinköpta läromedlet ”Koll på historia” med tillhörande övningsböcker. Det är ett spännande och lättjobbat material, även om övningarna ibland är lite väl krävande för de elever som är trötta efter en intensiv dag i sin vanliga skola.

23 mars

När mina barn är på Kindergarten och i skolan passar jag på att förbereda inbjudan

till de författarträffar som vi i Svenska skolan ska anordna i början maj. Sedan många år tillbaka bjuder vi in en svensk barn- och ungdomsförfattare för workshops och författarträff med elever och föräldrar. Det brukar vara en höjdpunkt under läsåret – både för barn och lärare! I år har vi bjudit in den prisbelönta barn- och ungdomsförfattaren Christina Wahldén och flera klasser har börjat läsa högt ur någon av hennes många böcker. Nu är det dags att få klart inbjudan så att familjerna kan boka in en av de fyra träffarna!

25 mars

Så är veckans lektion över! Eftersom barnen har ledigt nästa onsdag var detta den sista lektionen före påsk. Utöver tyst läsning och läxförhör i stavning som är stående inslag på varje lektion, djupdök vi i påsken och dess traditioner. Vi jämförde hur man firar påsk i Schweiz respektive Sverige och kom fram till att det framför allt är sötsakerna – chokladharar versus lösgodis – som skiljer firandena åt. Det blev också en tipspromenad – som fick hållas inomhus i skolans korridorer eftersom det spöregnade

ute – samt påskpyssel och chokladägg som avslutning. En mysig lektion och rolig för alla åldrar!

26 mars

Så var det dags för nästa utbildningsdag i den obligatoriska kursen om det schweiziska skolsystemet. Som tur var hann jag med att i sista stund skriva klart den hemuppgift som vi skulle redovisa idag. Det handlade om att sammanfatta det besök i en schweizisk skola som vi fått i uppgift att göra. Jag besökte den skola i Herrliberg där jag undervisar och det var intressant att tillbringa en förmiddag i två olika klasser. Generellt sett tycks acceptansen för småprat och bus under lektionerna vara lägre här än i Sverige – åtminstone om jag jämför med hur det var när jag själv gick i skolan i Stockholm på 90-talet. Men det är förstås ett tag sedan...

27 mars

Äntligen fredag! En intensiv vecka är snart till ända! Idag var jag på en förmiddagskonferens i flerspråkighet som anordnas av utbildningsförvaltningen i Zürich. Eftersom jag är en av två lärare med extra ans-

var för kontakt med kantonens satsning på modersmålslärare fick jag möjlighet att delta. Intressant och roligt att få kontakt med modersmålslärare med andra språk än svenska!

Efter konferensen skyndade jag mig till Pedagogiska högskolan för att delta i det sista utbildningspasset för den här gången. De två sista utbildningsdagarna är i juni och tills dess ska vi ha besökt en annan lärares lektion - och själva fått besök av en lärarkollega. Det ska bli spännande! Nu tar jag helg och vilar upp mig inför kommande lektioner, författarträffar och utbildningsdagar. Att vara lärare i kompletterande svenska är verkligen berikande!

Text: Ingrid Heller

Ingrid Heller är lärare i kompletterande svenska i Schweiz och bor i Meilen utanför Zürich sedan sommaren 2021. Här beskriver hon sin vardag under två vårveckor som lärare, frilansjournalist och småbarnsmamma.

Inspirationsdag i Schweiz:

Nu blir det poesi i undervisningen

En regnig lördag i mars var det dags för Sverigekontakts inspirationskonferens för svensklärare i Schweiz, södra Tyskland och Polen. Platsen var Svenska kyrkans lokaler i centrala Zürich och stämningen var allt annat än grå, vädret till trots. Temat var poesi i undervisningen.

*När dom tror jag inte hör
att dom säger jag är blyg
men jag hör ju klart jag gör
att dom tycker jag är dryg
Jag är tyst jag är det bara
jag är inte rädd för nån
frågar du så kan jag svara
tyst person jag föddes sån.*

Skådespelerskan och teaterläraren Gunilla Rydholm Eriksson läser dikten *Tyst person* av Emma och Lisen Adbåge och de 15 personerna i publiken lyssnar uppmärksam. Vi är nog många som kan känna igen oss själva, eller människor i vår närhet, i den beskrivningen. Poesins förmåga att tala direkt till hjärtat, utan omvägar är unik – och något att använda sig av i svenskundervisningen, vare sig det handlar om vuxna eller barn.

Under eftermiddagen leder Gunilla oss genom olika typer av svensk diktning, samtida såväl som äldre klassiker. Barbro Lindgren, Maria Wine, Mårten Melin och

Lennart Hellsing är några av poeterna som Gunilla reciterar och berättar om. Vi får många tips på hur det går att jobba med dikter i undervisningen. Varför inte låta klassen göra en rimburk, läsa i kör, hitta på egna slut på befintliga dikter eller skapa dikter efter givna format, till exempel en så kallad elving?

Senare under eftermiddagen blir det även tid för dramaövningar. Under mycket skratt leker vi namnleken – vi går runt i rummet och presenterar oss för varandra. Men istället för att säga sitt eget namn ska man presentera sig med namnet på den person man just hälsat på – och förvirringen blir snart total. En associationslek hin-ner vi också med och många deltagare visar prov på stor fantasiförmåga.

Det blir också tid för att själv prova på att dikta och skriva ett eget slut till Bruno K Öijers dikt *Jag*.

Sverigekontakt deltar också i programmet. Eva Hedencrona och Sofia Tingsell ger en intressant inblick i föreningens verksamhet och berättar om möjligheten att söka stipendier – både för kulturevenemang som knyter an till svenskundervisningen utomlands, och för personer som vill studera en termin på en folkhögskola i Sverige.

Den inspirerande eftermiddagen avslutas med att Sofia Tingsell, generalsekreterare på Sverigekontakt, gör en intressant pres-

entation av hur svenskan utvecklas och förändras. Så får vi reda på att dagens unga uttalar ä- och ö-ljuden på ett nytt sätt, och att *bubbelhoppa*, *tjejnår* och *umarell* är nya ord som kan vara svåra att gissa betydelsen av. *Bubbelhoppa* betyder till exempel inte att mingla från fest till fest och skåla i bubbliga drycker, utan att byta ut en så kallad *filterbubbla* i sociala medier och gå från en åsiktssfär till en annan. Något som inte alltid är så lätt att hänga med i som utlandssvensk där den dagliga kontakten med samtida svenska på bred front är begränsad.

Dagen både börjar och slutar med trevligt mingel med mat och dryck – först en libanesiskt inspirerad lunchbuffé, och sist snacks och dryck.

På vägen hem är vi nog många som funderar på nya idéer att testa i undervisningen framöver. För som poeten Maria Wine skriver i dikten *Inom varje dikt*:

*Inom varje dikt lyser en liten lampa
I rummet och tiden, i jorden och havet.
Hos människan och djuret.
Hos allt som har skapats av natur och människo-
hand
finns en dikt, som lyser som en lampa.
Söker du tillräckligt länge finner du kanske
även en lampa inom ditt djupaste mörker.*

Text: Ingrid Heller

Redan rekordmånga utlandssvenskar i röstlängden Kan avgöra riksdagsvalet

Det finns närmare 350 000 potentiella röster att hämta bland utlandssvenskar i årets riksdagsval. I valet 2022 avgjordes valutgången med drygt 46 000 röster. Genom ett ökat valdeltagande, oavsett partitillhörighet, kan utlandssvenskarna få en avgörande roll i valutgången.

Redan i mars fanns det 28 000 fler utlandssvenskar i röstlängden inför valet 2026 jämfört med föregående val. Det är ett tydligt tecken på ett växande intresse för att delta i valet. Samtidigt är det av stor betydelse att ännu fler röstar. Svenskar utomlands påverkas i hög grad av politiska beslut i Sverige, exempelvis när det gäller skatter, socialförsäkringar, pensioner och regler kring återflyttning. En stark demokrati förutsätter dessutom ett högt valdeltagande.

Det första steget för att kunna rösta är bli upptagen i röstlängden. För det krävs att man är svensk medborgare, senast 18 år på valdagen och någon gång har varit folkbokförd i Sverige.

Ett stort problem är att alltför många inte känner till att man som utskriven måste anmäla sig till röstlängden vart tionde år för att få röstkort och brevröstningsmaterial hemskickat. Därtill är det tusentals utskick från Valmyndigheten som kommer i retur på grund av felaktig utlandsadress i folkbokföringen.

Svenskar i Världen är en ideell och poli-

tiskt oberoende organisation som har varit utlandssvenskarnas röst i Sverige sedan 1938. Organisationen företräder de närmare 700 000 svenskar som bor utomlands. Cecilia Borglin, generalsekreterare, betonar vikten av att utlandssvenskar engagerar sig i valet.

Det är ett demokratiskt problem att så få utlandssvenskar röstar. Vi välkomnar därför regeringens initiativ att göra det enklare för utlandssvenskar att rösta, men vi kan inte slå oss till ro än. Utöver praktiska hinder finns det en utbredd uppfattning bland utlandssvenskarna att politiker inte intresserar sig för deras frågor och därmed tappar de motivation att rösta.

Svenskar i Världen har därför initierat intervjuerien Livefika Valspecial där riksdagspartiernas partiledare eller gruppleddare besvarar frågor som påverkar utlandssvenskarnas vardag. Samma frågor ställs till alla partier, så att det blir enkelt att jämföra svaren.

Den som vill ta del av partiernas åsikter i ytterligare sakfrågor kan med fördel ta del

av Svenskar i Världens Valkompass. Såväl Livefika Valspecial som Valkompassen finns på sviv.se.

Fyra sätt att rösta

Brevrösta från utlandet: Du får skicka din brevröst tidigast den 30 juli 2026. Brevrösten måste postas från utlandet. Du får inte posta den i Sverige!

Förtidsrösta på ambassad eller konsulat: Förtidsröstning utomlands börjar tidigast 20 augusti 2026 och pågår under en begränsad tid. Hitta din närmaste röstningslokal på val.se. Du kan inte rösta utomlands på själva valdagen.

Förtidsrösta i Sverige: Den 26 augusti -13 september 2026 kan du förtidsrösta i Sverige i en valfri lokal som anordnar förtidsröstning. Har du fallit ur röstlängden kan du anmäla dig igen genom att rösta.

Rösta på valdagen i Sverige: Om du står med i röstlängden kan du rösta i din vallokal i Sverige på valdagen den 13 september 2026.

Se val.se för mer information och anmälan till röstlängd och uppdatering av utlandsadressen.

Det handlar om att leva

Anteckningar om litteratur

Vad är poesi, poet? Vad är dikt?

Häromdagen träffade jag tre grupper tredjeklassare i en skola i Lindsberg. Lärarna hade frågat mig om jag kunde komma en förmiddag och prata med dem om just poesi.

Vad är poesi för ett gäng nioåringar? Min erfarenhet som bibliotekarie med inriktning mot huvudsakligen vuxna säger att det knappast finns någon litterär genre som är så svår att låna ut till någon som inte specifikt bett om det, ung som gammal. Dock tror jag att barn kan vara mer fördomsfria och utan så många förutfattade meningar om vad som är roligt eller ej.

Jag skriver ordet POESI på tavlan och får snabbt en svärm av associationer att anteckna i vad som blir en halo kring ordet. "Liv", "död", "Känslor", "kärlek", "vänskap", "berättelse", "fantasi", "glädje", "ledsamhet" är något av det jag noterar. Barnen är lyssnande, jag berättar, och de kommer med kloka inpass och frågor. Jag är särskilt imponerad av att det inte är sådant jag ofta hört när jag pratat med äldre, ungdomar och vuxna: att det ska vara verser, strofer, rim, etc, alltså mera konventionella anspråk på vad poesi, dikt är.

Jag läser Edith Södergrans "Stjärnorna" för dem. Den finns i den mycket fina antologin *En bro av poesi* (Svenska Akademien & En bok för alla 2021):

*När natten kommer
står jag på trappan och lyssnar;
stjärnorna svärma i trädgården
och jag står i mörkret.
Hör, en stjärna föll med en klang!
Gå icke ut i gräset med bara fötter;
min trädgård är full av skärvor.*

Man kan naturligtvis säga mycket om den dikten – här konstaterar vi att den nog handlar om det som är både vackert och farligt på samma gång, att vi kan tänka oss att det som faller från rymden är likt gnistrande glas, något att både förundras och skrämmas av.

En dikt från samma antologi och med ett liknande tema är Bruno K Öijers "Jag" ur *Dimman Av Allt* (Wahlström & Widstrand 2001), som handlar om barnet som får och bevarar en stor hemlighet för sig själv:

*jag smög ut
i novembarnatten
och trevade mej fram*

*det doftade av kyla
av rök från kakelugnar
och gruset och marken
var en väldig lampfot
jag måste ha kommit åt kontakten
månen tändes
och stjärnorna
jag sprang tillbaka in
med ett silverax i handen
och stängde dörren försiktigt efter mej
sa ingenting nästa dag
visade ingenting
höll allt för mej själv*

Ett ord, jag hade för mig själv och snarare försökte gestalta än att genast skriva på tavlan, var "förundran". Jag känner själv, allteftersom åren går och jag blir äldre, hur detta ord blir allt viktigare. Förundran över livet, över allt som är så sammantvinnat och beroende av vartannat, hur jorden och himlen hör samman. Inte i religiös mening, det räcker gott att tänka på det jag ser, känner och lär mig, förundran också över de små, nästan osynliga händelser, kanske i ett barns liv, som sedan kan visa sig vara avgörande för ens sätt att se på livet – tänk bara på Öijers dikt, ett barn som springer hem genom natten med ett himmelskt silverax i handen!

Vi pratade också kring tanken om "berättelse" i dikter, att berättelsen på en gång kan vara väldigt enkel men att den också, för poeten och i läsarens sinne kan förvandlas till något mera. Jag tog då fram en dikt från min första diktsamling, *Förvandlingar* (Symposion 1985), en som också handlar om ett barndomsminne, eller snarare om en barndom. Det är den sista i boken, har ingen titel. Handlingen är väldigt enkel, några barn badar i en liten sjö:

*Gölen, mörkt vatten vilande i en grund skål av slam,
stränderna prydda med gran, björk, asp, näckrosor
med stjälkarna rotade djupt nere i dyn,
två mörkt gråbruna bryggor skjuter ut, förankrade
i bottnen med stadiga, algbevuxna stockar,
virvelbaggas kommer upp till ytan, vänder och
försvinner igen, skräddare knycker fram över siden-
blänket
som fint smidda silververktyg Gula,
korniga skyar av pollen. Svalor.
Vi dyker ända ned, genom ytvattnets silver, genom
guldet och den breda ådern av smaragd med virvlande
fragment av en multnande flora och fauna, ned*

*mot jorden, kräftmörkret för att hämta
knappst skönjbara sänken
och klättra upp igen som vilbukade
ödlor längs en vägg, flämtande trasa ytan.
Och vi står på bryggan, ser
kamraterna kasta sig huvudstupa ned i det jordfärgade
vattnet, fotsulorna slå till som en fiskstjärt
och vattnet hinner stillna igen, vi hinner lägga oss på
mage mot det njuka, fuktiga träet och börja spana
innan en guldgul varelse plötsligt skjuter upp
ur mörkret och frustande överröcker
sänket*

Här faller inga stjärnor, men väl kommer hemlighetsfulla varelser upp från jordens och vattnets mörker och samtalet kom att handla om hur det som är känt och vardagligt kan förvandlas till något annat, och om hur verkligheten är mångtydig på ett vis som blir alltmer fascinerande ju längre tiden går, ju äldre minnet är.

Södergran, Öijer och Johnsson må äras men dagens slagnummer blev dock Hugo Balls "Karawane" från 1914, den dadaistiska, ickespråkliga och ändå så revolutionärt och uttrycksfullt sinnesutvidgande ljud- och bildikten.

Den är underbar att läsa högt, man måste glömma sig själv, bli en slags vaudevilleartist i poesins tjänst, uttrycksfull, fantasifull, komisk. Det är också roligt att berätta om dess tumultartade entré i litteraturhistorien och att få barnen att förstå att man, både som poet och som publik, verkligen kan ta litteratur och konst på allvar. De fnissade, skrattade, lyssnade och ville jag skulle ta den som extranummer. Jag är övertygad om att de insåg att dikt, poesi kan vara mycket, mycket mer än regler om rim och strofer. De visade sann förundran över språkets och fantasins gränslöshet, och över förbindelserna mellan himmel och jord.

Den känslan är, enligt min mening, bland det viktigaste vi kan ge barnen.

PS Här är en av många länkar till "Karawane":

Arne Johnsson är poet, litteraturkritiker, bosatt i Örebro. Han har tidigare i många år arbetat som bibliotekarie vid Lindsbergs bibliotek. Arne Johnsson har ofta medverkat vid språkdagar och konferenser arrangerade av Sverigekontakt och/eller Svenska institutet. Han skriver regelbundet om poesi och annan litteratur i Sverigekontakt.

Varför halkar elever med svenska som andraspråk efter i läsningen

De läsare av Sverigekontakt som följt den svenska skoldebatten har säkert noterat ett återkommande tema: elever som har svenska som andraspråk halkar ofta efter elever med svenska som modersmål i läsförståelse. Det gäller trots att svenska elevers lärsultat generellt har förbättrats under senare år.

Frågan stod i fokus i radioprogrammet Förmiddag i P1 häromveckan, där universitetslektorn i pedagogik Helén Egerhag och Marlen Eskander från Läsfrämjarinstitutet deltog.

En av programmets huvudpoänger var att skillnaderna mellan elevgrupperna uppstår tidigt. Samtidigt betonades att elever med svenska som andraspråk är en heterogen grupp och att resultaten måste förstås på gruppnivå. Redan i lågstadiet börjar många elever med svenska som andraspråk få svårare med både avkodning och läsförståelse, och gapet växer ofta med åren. Egerhag kopplar detta till den så kallade Matteuseffekten, som innebär att den som tidigt knäcker läskoden ofta får större motivation att läsa mer, vilket i sin tur stärker läsförmågan ytterligare. Den som däremot kämpar med läsningen riskerar att tappa lusten och läsa mindre, vilket leder till motsatt utveckling.

Forskningen pekar på flera avgörande faktorer bakom god läsförmåga: ordförrådets storlek, bredd och djup samt den språkmiljö barnet växer upp i. Många elever med svenska som andraspråk möter mindre svenska i hemmet än barn med svenska som modersmål. Det påverkar både ordförråd, läshastighet och förståelsen av texter – särskilt mer abstrakta ord och uttryck. Utmaningarna handlar dessutom inte bara om grammatik, utan om att förstå texter på djupet: att uppfatta nyanser, göra inferenser – alltså läsa mellan raderna – och förstå ämnesspecifika ord i skolans olika ämnen. Därför påverkar läsförståelsen också resultaten långt utanför svenskämnet.

Programmet lyfter även fram att undervisningen ofta inte räcker till för dessa elever. Många skolor saknar lärare med utbildning i svenska som andraspråk. Dessutom finns fortfarande begränsad kunskap om fler-

språkighet och hur andraspråksinlärnning fungerar. Eskander lyfter särskilt betydelsen av att ha höga förväntningar även på dessa barn och att arbeta språkutvecklande i alla ämnen.

Elever som lär sig svenska som andraspråk behöver alltså både undervisning av personal med rätt kompetens och möjligheter att höra och använda avancerad svenska i vardagen. Om elever främst möter andra som också håller på att lära sig svenska blir sådana möjligheter färre. Här spelar också segregationen i det svenska samhället – inte minst skolsegregationen – en viktig roll.

Men vad kan då göras? Programmets gäster betonar vikten av tidig och regelbunden läsning, både hemma och i skolan, liksom tillgång till bibliotek och vuxna som samtalar om texter. Högläsning framhålls som särskilt betydelsefull, gärna med texter som knyter an till elevernas egna erfarenheter och intressen. En annan viktig poäng är att flerspråkighet bör ses som en resurs snarare än ett problem. Stark kompetens i modersmålet kan tvärtom underlätta utvecklingen av svenska, om undervisningen fungerar väl. Därför är det värdefullt att elever får läsa och diskutera texter även på sitt modersmål, tillsammans med vårdnads-

havare eller modersmåls lärare. Forskning visar nämligen att läsförmåga och abstrakt tänkande kan överföras mellan språk.

Sammantaget handlar utmaningarna alltså både om pedagogik och samhällsutveckling. Problemen beror inte främst på låg förmåga hos eleverna, utan på olika språkliga förutsättningar, brist på rätt stöd, otillräcklig lärarkompetens och växande skolsegregation.

Budskapet från programmet är tydligt: tidiga insatser, bättre utbildade lärare – särskilt med kompetens i svenska som andraspråk – och mer aktiv språkstimulans i och utanför skolan behövs för att minska klyftorna mellan elevgrupperna. I grunden handlar det därför inte bara om skola och språk, utan också om demokrati och delaktighet.

För den som vill lyssna på programmet finns det på Sveriges Radios webbplats: <https://www.sverigesradio.se/avsnitt/dar-for-halkar-andrasprakseleverna-efter-i-svenska>

Text: Anna Winlund

Forskare verksam på pedagogiska fakulteten på Göteborgs universitet. Hon arbetar främst med andraspråksutveckling hos såväl barn som vuxna. Anna Winlund skriver återkommande krönikor om aktuella språkfrågor i Sverigekontakt.

I Odysseus fotspår

Konferens för kompletterande svenska på östra Kreta 17–19 april 2026

I oktober 2025 var konferensen för kompletterande svenska i Dublin och där vandrar huvudpersonen, Leopold Bloom i James Joyce roman *Ulysses* runt på stadens gator under 24 timmar. I Grekland och på Kreta möter vi en annan Odysseus, kanske den riktige? Han är borta från sitt hem i 20 år och resan tillbaka tar hela tio år.

Många av konferensdeltagarna i Agria Nikolaus har lämnat Sverige för över 20 år sedan, rest till ett nytt land och en ny kultur och kanske under många år funderat på att flytta hem. Men nej, så har det inte blivit. Inte ens efter tio år. En bit av Sverige finns ändå kvar och speciellt då språket som dessa lärare undervisar mot låg ersättning och på tider som inte alltid är optimala. Många är inte heller lärarutbildade. Därför är det viktigt med input, både från organisationer som stöttar, föreläsare och kanske allra viktigast från kollegor.

Dimitra Magioglou och Jennie Intze-kara Sandberg på Svenska skolan på östra Kreta var de två som arbetat hårt och intensivt med att organisera konferensen. De som händelsevis associerat Kreta med öldrickande turister och tingeltangel lite här och där fick omvärdera sin bild. Den lilla byn Agria Nikolaus var vacker, blå och stilla och efter souvenirer av det billiga slaget fick man verkligen leta. Hotellet med infinitypool, mat för alla smaker och Byredo på rummet – ja det var helt fantastiskt.

Mitt i all historia, alla vackra vyer och all god mat pågick en konferens. Som vanligt inleds dessa med en välkomsthälsning, information från SUF, Svensk Utlandsundervisnings Förening, en intresseorganisation för föräldraföreningar eller andra huvudmän, som anordnar svensk, statsunderstödd, undervisning utomlands. Verksamheten presenterades av Niki Orphanou från Aten och Anna Brännström från Milano, som båda arbetar med kompletterande svenska.

Skolverket beviljar statsbidrag till den kompletterande svenskundervisningen och representanten sedan tre år tillbaka är Linda Blomdahl.

Sverigekontakt, en ideell organisation, presenterades av Eva Hedencrona. Hos Sverigekontakt kan lärare söka kultur-

bidrag vilket innebär bidrag till det där lite extra man kanske inte har råd med: ett museibesök, en utflykt, ett bidrag till ett författarbesök. Det senaste projektet är en läromedelsserie i form av olika häften baserade på kursplanen för kompletterande svenska. De två första är klara och vänder sig till gruppen 6–9 år.

Konferensens huvudtalare Anna Tebelius Bodin talade under rubriken Motivera elever – från hjärna till praktik. Hon lyfte tre punkter som också gick som en röd tråd genom föreläsningen: Elever ska känna tillhörighet, det vill säga känna att de har något gemensamt. Elever ska känna att de bidrar och tillför något och slutligen ska de känna att utvecklingen går framåt. Med andra ord behöver en lärare skapa ett positivt klassrumsklimat och en god gruppdynamik, använda sig av uppgifter som kräver ett deltagande och som medför att eleverna går framåt i sin utveckling. Detta knöt Anna till hur hjärnan fungerar samtidigt som hon poängterade att det hon tog upp inte är "rocket science". Ovanstående tre punkter är säkert närvarande i de flesta klassrum och arbetet fungerar väl. Deltagarna kunde nog konstatera att så här gör vi och därmed känna sig nöjda med sin arbetsinsats.

Att ibland stå upp och röra sig i ett klassrum är inte heller rocket science och det fick lärarna göra när det var dags för instruktion i grekisk dans.

Det var också paus för kaffe och luncher och vad pratar man om då? Många menar att elever på kompletterande svenska inte lär sig att skriva, utan fokus ligger på det talade språket. För vissa fungerar studierna mycket bra och de klarar, när det blir dags, TISUS-provet, och någon menade att svenskkunskaperna är bättre hos barn i Europa än i andra delar av världen. Det beror på att det är nära till Sverige, man kan åka "hem" oftare och släktingar kan ganska enkelt hälsa på. Det nya landets språk gör sig påmint, man kan till exempel stava svenska substantiv med stor bokstav i Tyskland. Den allmänna känslan är att det är roligt, givande och meningsfullt att undervisa i svenska och att skolan blir ett fint ställe att träffas på. Lärarna är inte

som Odysseus ute på en irrfärd för att hitta hem, de har efter sin resa hittat till en helt ny plats som de nu kallar "hemma". Nästa stopp för denna internationella grupp blir Rom och där väntar nu Aeneas, den romerska versionen av Odysseus.

Text: Eva Hedencrona

Anette Nordgren rapporterar från söndagen

Hanna Hägerland berättade först om yrkeshögskoleutbildningar på Talenti, och speciellt om de som handlar om AI i undervisningen och som pedagoger kan söka till för att lära sig mer om hur AI kan användas i klassrummet.

Hanna gick sedan igenom olika AI-verktyg för skolan som används för att söka information, analysera och jämföra texter, göra källkritik och videogenerering-redigering. Både lärare och elever kan få stöd i sitt skrivande och, för de mer avancerade, hjälp med kodning.

Hanna nämnde ChatGPT som hjälper oss planera, strukturera och bearbeta texter, analysera och bearbeta data, skapa tabeller samt förklara statistik. ChatGPT kan också snabbt och lätt rätta och ge feedback på elevernas arbeten, men det är viktigt att man ser detta som ett komplement till lärarens egen bedömning. Eleverna får noggrannare och mer träffsäker feedback när lärare och AI samverkar.

Hanna gick även igenom Notebook LM, ett verktyg som fungerar bra för lärare. Man skapar en ”databas” av egna källor,

t ex kursplaner, styrdokument. Eftersom AI här använder våra egna källor, går den inte ut på hela nätet och söker information och på det sättet ”hittar den inte på” så mycket. Genom materialet, källorna, man själv laddat upp kan man skapa tydliga genomgångar och presentationer. För att Notebook LM ska fungera behöver man dock vara mycket tydlig i de instruktioner, de prompts, som man ger. Med prompting menas alltså en tydlig konversation med verktyget.

Hanna nämnde även fler verktyg som kan användas i undervisningen som Gemini, Canva.com, Suno m fl. De olika verktygen har lite olika funktioner, en del är bättre för presentationer, en del för musik, en del för video och en del för textredigering. Man får helt enkelt hitta det som passar i den egna undervisningen.

AI-verktygen kan komplettera vår undervisning på många sätt. De kan förbättra vår undervisning genom att öka engagemanget, flexibiliteten och vi kan få hjälp med att ge elever omedelbar feedback. Det som är viktigt att tänka på är

bias, alltså att AI-verktyg är ”snälla” och är programmerade att svara så att vi blir glada och nöjda. Det är viktigt att vara tydlig i sin prompting när det gäller kontext och exempel och att justera i omgångar. Dessutom måste vi minnas att allt som genereras inte är fakta utan att det krävs kontinuerlig kritisk granskning och källjämförelse. Detta är viktigt att dela med sig av till elever som mer och mer använder sig av olika AI-verktyg när de gör sina uppgifter. Granska och jämför! Och en del av vår undervisning borde kanske vara att lära eleverna att prompta på rätt sätt. Så att de inte får enbart de svar som de vill ha, utan de som faktiskt är korrekta.

Svenska skolan på östra Kreta

Antal elever: 17

Åldrar: 6–16

Antal lärare: 2

Träffas: Lördagar

Lokal: I skolans lokaler i Hersonissos

Skolan grundades: HT 1989

Ett pedagogiskt lyft

för kompletterande undervisning i svenska utomlands

Lärare inom den kompletterande undervisningen i svenska utomlands står inför en återkommande och välkänd utmaning: att planera kvalitativa lektioner och samtidigt finna ändamålsenligt och prisvärt undervisningsmaterial. Undervisningssituationen präglas ofta av begränsade resurser, heterogena elevgrupper och varierande pedagogisk bakgrund hos lärarna. I detta sammanhang blir tillgången till genomtänkta, strukturerade och målmedvetna läromedel avgörande.

I dialog med organisationen Sverigekontakt, och i samtal om kursplaner, pedagogiska mål och måluppfyllelse, aktualiserades frågan om tillgången till ett mer anpassat material för just denna undervisningsform. Eva Hedencrona, lärare och läromedelsförfattare med gedigen erfarenhet, har som svar på detta behov utarbetat häftena *.KOM – Svenska för kompletterande undervisning för svenska elever i utlandet (6–9 år)*.

Ett material anpassat för verkligheten

Häftena omfattar tio kapitel med anknytning till Sverige och inkluderar såväl elevmaterial som information riktad till nya lärare och föräldrar. Den senare delen är särskilt betydelsefull i den kompletterande undervisningens kontext, där språkutvecklingen i hög grad är beroende av hemmets aktiva engagemang. Lärare vid exempelvis Svenska Skolan i Sydney framhåller regelbundet vikten av att det svenska språket hålls levande även utanför klassrummet. Språkbevarande är ett gemensamt ansvar mellan skola och hem, och materialet stödjer denna samverkan genom tydliga hemuppgifter och strukturerad uppföljning.

Detta innebär att häftena inte enbart fungerar som lektionsstöd, utan även som ett verktyg för att stärka språkmiljön i elevens vardag.

Tematiskt innehåll med kulturell förankring

Materialet behandlar teman med stark förankring i svensk kultur och barntradition, såsom:

- Sverige
- *Mors lilla Olle*

- Möte med Alice Tegnér
- *Bä bä vita lamm*
- Djuren på bondgården
- Gosedjur och fika
- Husdjur
- Midsommarafton
- Fiskdamm

Genom dessa teman förenas språkutveckling med kulturell identitet, vilket är centralt i undervisning för svenska barn bosatta utomlands.

Ett traditionellt men högaktuellt angreppssätt

Rent didaktiskt bygger materialet på en traditionell syn på lärande med tydligt fokus på läsning, skrivande och återberättande. I en tid där digitala verktyg dominerat undervisningen och där forskning och samhällsdebatt allt oftare lyfter behovet av att åter stärka grundläggande litteracitetsfärdigheter, framstår detta angreppssätt som både aktuellt och relevant.

Övningarna är varierande och inkluderar bland annat:

- Lucktexter
- Rätt-och-fel-uppgifter
- Strukturerade skrivuppgifter
- Återberättande moment

Arbetsätten stimulerar flera sinnen och möjliggör differentiering, samtidigt som progressionen leder fram till självständigt skrivande och muntlig återgivning.

Tydliga mål och inbyggd uppföljning

Varje lektion är kopplad till konkreta mål, vilket ger läraren möjlighet att systematiskt följa upp elevernas utveckling. Genom återkommande moment såsom "Kan du orden?" skapas naturliga kontrollinstrument som synliggör lärandet. Detta möjliggör formativ återkoppling och ger läraren underlag för att anpassa kommande undervisningstillfällen. Barnen har alltid en läxa och en uppgift där de ska prata med sin svensktalande förälder vilka följs upp vid nästa lektionstillfälle.

Denna struktur bidrar till en professionell undervisningsram även i sammanhang där lärarens pedagogiska utbildning kan variera.

Ett enkelt men genomtänkt stöd

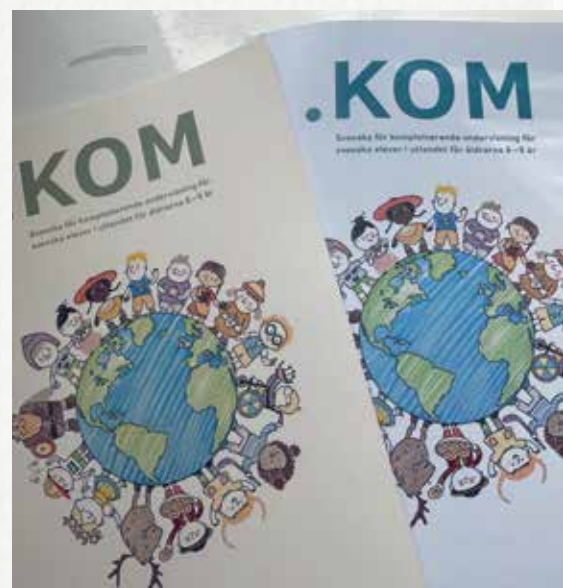
.KOM är i sin utformning enkelt, men pedagogiskt, genomarbetat. Det är tydligt skräddarsytt för den kompletterande undervisningens särskilda förutsättningar: begränsad undervisningstid, behov av hemförankring och fokus på språkbevarande.

Genom detta material erbjuds lärare ett konkret stöd i planeringsarbetet, samtidigt som elever och föräldrar inkluderas i en gemensam språklig process.

Häftena finns att beställa via Sverigekontakt till en kostnad av 50 kronor, vilket gör det till ett både pedagogiskt och ekonomiskt tillgängligt alternativ för verksamheter runt om i världen.

Sammanfattningsvis utgör .KOM ett välkommet bidrag till den kompletterande undervisningen i svenska – ett material som förenar tradition, struktur och språklig medvetenhet i ett sammanhang där varje lektionstillfälle är av stor betydelse. Och häfte 2 är nu också tryckt och klart – även detta för åldrarna 6–9. Häftena är klara och riktar sig till barn mellan 10 och 12. Häfte 3 är under arbete och riktar sig till barn mellan 10 och 12 år.

Med vänliga hälsningar/Kind Regards,
Pernilla Thakur Lundqvist

Lekfull

språkundervisning för vuxna

För 35 år sedan kom Anne-Louise Petersson till San Francisco från Sverige. Med sig i bagaget hade hon en lärarutbildning och ett starkt intresse för språk. När hon genom vänner fick hon höra att det behövdes lärare i svenska till vuxenutbildningen på den nystartade skandinaviska skolan började hon den resa som nu har pågått i mer än 20 år.

Anne-Louise började på skolan precis innan den etablerade sig i sina nuvarande lokaler. Kurserna hölls då i någons vardagsrum, i små grupper med begränsade resurser – men med stor pedagogisk frihet.

– Jag hade fria händer att bygga upp undervisningen som jag ville, säger hon, och det blev nästan som ett forskningsarbete: vem har jag framför mig, och hur kan jag lära just den personen på bästa sätt?

Lekfull undervisning

Anne-Louise byggde upp sin undervisning på ett lekfullt, sinnesbaserat arbetssätt, inspirerat av samma pedagogik som används i skolans språkförskola. Det handlade om att snabbt bryta den barriär som vuxna bär med sig in i klassrummet.

– Många känner att de inte riktigt vågar eller kan. De är vana vid att vara kompetenta och professionella, men så plötsligt sitter de där och kan ingenting. Då behöver man hitta tillbaka till ett mer grundläggande sätt att lära. Min metod var att få dem att återvända till känslan av att vara fyra år och väcka deras nyfikenheten.

I praktiken innebar detta att arbeta med konkreta material: att känna, smaka och uppleva språket. Istället för att översätta ordet äpple fick eleverna hålla i ett äpple, smaka på det och beskriva det med ett nytt språk.

Det lekfulla var alltså inte ett mål i sig, utan ett medel: ju snabbare eleverna accepterar att det är okej att göra fel och att vara lite löjliga, desto snabbare kan lärandet börja.

Struktur och frihet

Samtidigt byggdes en struktur som fortfarande idag lever kvar i verksamheten.

I skolans vuxenklasser arbetar lärarna interaktivt och personligt i små grupper – högst tio elever – och undervisningen hålls en gång i veckan.

– Våra elever har jobb, familj och aktiva liv. För att det ska bli lustfyllt att lära måste man kunna kombinera språkkursen med livet i övrigt.

Denna balans mellan struktur och flexibilitet har visat sig vara en viktig anledning för att elever stannar kvar på skolan. Flera av Anne-Louises elever har följt hennes kurser i över 10 år. Efter så lång tid är språkkursen inte bara ett sätt att lära sig ett språk, utan den blir också ett viktigt avbrott i vardagen.

– Vi har skapat ett alternativt rum. Alla kommer med sina erfarenheter, men man lägger sitt vanliga jag åt sidan. Gruppdynamiken är central i lärandet och i de klasser som har träffats i många år finns förstås en stark gemenskap. Men nya elever integreras snabbt! En enkel rutin, som att varje lektion börjar med att alla berättar något från sin vecka, blir både språkträning och ett viktigt relationsbyggande.

Från klassrum till skärm

Anne-Louise undervisade, som de flesta lärare, i klassrum när pandemin kom och förändrade spelreglerna. Lektionerna flyttade snabbt online och kortades från 90 till 60 minuter. Idag har den timmen blivit en standard för online-lektionerna.

– Människor har inte mer tid än så... men man kan få ut mycket av 60 minuter om de används väl!

Anne-Louise undervisar idag den enda klassen som fortfarande ges i klassrum i skolans lokaler, vid sidan av online-undervisningen. Med lite variation arbetar hon däremot med samma struktur i de olika kurserna: Lektionen börjar med en gemensam avstämning, där eleverna berättar om sin vecka. Hon svarar på frågor och tydliggör grammatiska strukturer som kräver förklaring utifrån samtalet.

Ett återkommande inslag därefter är "veckans ord". Varje elev tar med ett ord, eller uttryck, som sedan analyseras tillsammans – inte bara betydelsen utan också

böjningar, andra former av ordet och hur det används.

– Att låta eleverna komma med sina egna ord och lyssna på varandra är ett effektivt sätt att bygga ordförråd.

Eleverna arbetar också med poddar, tv-program eller artiklar som de diskuterar i grupper om två eller tre personer i "break-out rooms". Anne-Louise går från grupp till grupp och svarar på frågor, och eleverna får på detta sätt små, nästan privata undervisningsstunder.

Online vs fysiskt klassrum

Efter pandemin har undervisningen varit omöjlig att ta tillbaka till klassrummet. Nya och gamla elever vill hellre stanna kvar online, och skolans elevantal har mångdubblats eftersom det nu kommer elever från hela USA. Trots många fördelar ser Anne-Louise också vissa nackdelar med digital undervisning.

– Det sociala blir helt annorlunda. Många kommer fortfarande för gemenskapen, men det är svårare att skapa samma närvaro i det virtuella klassrummet. Det är också svårt att hjälpa eleverna att komma vidare på detaljnivå, något som är mycket viktigt när de är på avancerad nivå.

Anne-Louise försöker varje år samla sina elever åtminstone en gång till en fysisk träff, ofta hemma hos någon eller i en park i San Francisco. Flera av eleverna känner alltså varandra sedan många år och det fysiska mötet blir viktigt.

Vad är det som får en lärare att stanna?

I skolans enkäter lyfter eleverna nästan uteslutande läraren som avgörande för motivationen att stanna i undervisningen och att fortsätta kämpa med språket. Men frågan är vad som motiverar läraren själv att fortsätta undervisa år efter år?

– För mig handlar det om kärleken till undervisningen, säger Anne-Louise. Jag tycker om människor och det är fantastiskt att få dela med mig av min kultur och mitt språk. Jag är inte en speciellt traditionell person, men det är fascinerande att se mitt land och mina traditioner genom elevernas ögon.

Anne-Louise lyfter också fram kreativ frihet som en stor motivation.

– The Scandinavian School and Cultural Center har gett mig möjlighet att fortsätta utveckla mina idéer om lärande. Det är högt i tak och jag har fått testa metoder, och gestalta och forma undervisningen efter mina egna idéer i alla år.

Anne-Louise berättar att hon efter alla år fortfarande alltid ser fram emot sina lektioner. Tidigare kunde hon komma hem, trött efter en lång dag på reklambyrån där hon arbetar, äta något snabbt och kasta sig i väg till skolan.

– Men på vägen hem från lektionen har jag alltid känt mig full av energi. Och jag har en stark känsla av att jag har gjort något meningsfullt.

Text: Anna-Karin Brazee

SVERIGEKONTAKT

Svenska utomlandsSvenska på platsKulturAktuelltOmKontakta oss

För svensktalande i hela världen

Sverigekontakt är en ideell organisation som hjälper svenskar, svenskättlingar och andra som kan svenska i utlandet att hålla kontakten med Sverige, svenskan och kulturen. Det har vi gjort sedan 1908.

04 033

Aktuellt

December 28, 2025

Svensklärkurs i Zürich

Lördagen den 14 mars 2026 anordnar Sverigekontakt en endagsutbildning i Zürich. Kursen vänder sig till...

LÄS MER

Ny hemsida!

Allt ni hittat här tidigare finns kvar: senaste numret av tidningen, tidningsarkivet, förteckningen över svenska skolor och svenskundervisning i världen och minnesmärkena. Nu finns det mer material och det är lättare att se vad som händer i Sverigekontakts regi. Välkomna till hemsidan och välkomna med synpunkter!

Översättare och farmor läser svenska i Milano

I folkbildningens tecken har det länge funnits vuxenundervisning i Europa. Min egen pappa gick folkskola och började vid 14 års ålder arbeta som springpojke för en distributör av eldningsolja där hemma. Han blev så småningom chaufför (vi misstänker långt innan han egentligen fick men därom har han alltid varit förtegen) och hela vår barn- och ungdom kantades av historier om fisk på lut i tornedalssystemens pannrum och hur han nästan gick genom vårisen på avan, när han genade för att slippa en omväg på sex och en halv mil, då han hade sista körningen för dagen.

Vid 26 års ålder hade axeln pajat av de på den tiden inte särskilt ergonomiska lastbilssätena och rattar utan servo, så han gjorde som så många andra och läste in betygen på Folkhögskola för att sedan gå vidare till högskoleutbildning. Min pappa blev i slutändan lågstadielärare.

Vuxenundervisningen idag drivs fortfarande av Folkhögskolor, Komvux och Bildningsförbund samt otaliga privata alternativ som exploderat online efter Coronapandemin. Istituto Culturale Nordico är ett sådant exempel och även om vi funnits fysiskt på plats i Milano sedan 2010, jobbar vi från 2020 enbart online.

På vår onlineskola i nordiska språk för vuxna deltagare har vi tydligt heterogena grupper som kan bestå av allt från översättare som vill lägga svenskan till sin kompetens, till farmor med ett barnbarn i Norden och med behovet att kunna prata med dess omgivning då hon är uppe och hälsar på.

Man kan se en tendens i att ju högre nivå våra kurser ligger på desto mer närmar sig deltagarna varandra kunskapsmässigt. De flesta som går vidare mot C har i något avseende nytta av svenskan i arbetet eller har ett särskilt intresse. Övriga slutar oftast någonstans runt en stark B1-nivå.

Utmaningar

Även om det mesta flyter bra när man undervisar vuxna finns det så klart en del som

kan vara problematiskt:

Olik utbildningsbakgrund; ny teknik, inte alltid lätt att få kamera och mikrofon att fungera; läromedel som inte kommer fram i tid; frånvaro på grund av övertid på jobbet; en riktigt ojämn grupp som blir för svår att hålla ihop; dominant deltagare som tar över för mycket och de blyga som man får dra något ur.

Egentligen handlar det, precis som inom all undervisning, om att inom gruppen få till ett klimat som är tillåtande och där deltagarna tar ansvar också för varandras inläring. I vuxengrupper upplever vi att det faktiskt är just så, då vi ser stor tolerans inför svagare inlärare och en allmänt god stämning där man hjälps åt att hitta vägar in i det nya språket.

Ett bra knep är att låta deltagarna arbeta i grupp och försöka sätta en svagare deltagare med två starkare, då får denne hjälp men de två lite starkare får också ut mycket av övningen.

Testning

Intressant är att många som läser som vuxna gärna vill testa sin kompetens. Våra lärare gör små avslutande prov, inte officiella utan mer diagnostiska, som alla tycker är jättespännande. Det kan vara enkla Kahoot eller en skriven text. Vi är SWEDEX-testcenter i Italien men nu lägger Folkuniversitetet ner SWEDEX så vi får se vad som händer framöver med att testa och godkänna svenskan för jobb eller studier.

Långvariga grupper

Om vi har tur blir våra grupper riktigt långvariga. Just nu har jag själv en grupp jag följt i många år och för att inte sluta har de nu önskat en läsegrupp. Vi använder oss av noveller, läser och analyserar dem under timmarna tillsammans. De är väldigt nöjda och någonstans är det nästan som att svenskan blivit deras fritidssysselsättning. De ska inte använda svenskan i arbetet, de bara trivs ihop och vill fortsätta umgås över en text av Majgull Axelsson eller Mikael Niemi.

Text: Anna Brännström

Hänt på Sverigekontakt

Plats på folkhögskola

Under våren har vi på Sverigekontakt arbetat för att en ung, svensktalande kvinna i Ukraina ska få möjlighet att tillbringa en termin på en svensk folkhögskola för att använda svenskan i vardagen. Genom skolan kan hon få en friplats med mat och logi, och ett stipendium från Sverigekontakt som täcker mindre utgifter under studierna. Fler ansökningar om en plats på en folkhögskola i Sverige från kandidater runt om i världen står på tur att behandlas.

Pubkväll med svenskbyborna

Lördagen den 9 maj var det pubkväll i Estniska huset i Stockholm. Temat för kvällen var den gripande historien om Gammalsvenskby och kvällen utgjorde en insamling till Föreningen Svenskbyborna och deras hjälparbete. Sverigekontakt sponsrade evenemanget och levererade choklad till kaffet.

Svenska utlandslektorer

Sedan länge sitter generalsekreteraren i Sverigekontakt med i den grupp på Svenska institutet som intervjuar och utser svensklektorer till universiteten runt om i världen. Också i under denna vår har Sverigekontakt deltagit i detta intressanta arbete.

Hjälp till svenska hubben i Kyiv

Sedan flera år har Sverigekontakt givit stöd till den svenska hubben i Kyiv, ett slags kulturcentrum för svensktalande. I år har vi möjlighet, genom bidrag från Oscar Ekmans stiftelse för Sverige i utlandet, att bekosta hela årets verksamhet. På hubben ordnas språkcaféer, föreläsningar om Sverige och kräftskivor, bland mycket annat.

Digitala läromedel till Polen och Ukraina

Genom vårt nätverk av lärare i världen fick vi en fråga från ett nätverk i Warszawa. De har givit bistånd till elever från Gammalsvenskby i Ukraina, vilka tidigare studerat svenska. För att kunna fortsätta sina studier behövde de tillgång till digitala läromedel. Sverigekontakt kunde hjälpa till att ordna så att alla elever som behövde fick tillgång till sådana läromedel och de kan därför fortsätta att studera svenska, oavsett var de befinner sig i landet.

Konferenser på gång

Hösten kommer att innehålla kursverksamhet på flera ställen i världen. Den måste planeras och därför arbetar vi nu med att hitta goda platser, skapa program och vidtala föreläsare för dessa. I vissa fall måste vi också hitta deltagarna – vi vet ibland att svensklärare finns, men inte i vilken verksamhet. Vi planerar för vår årliga konferens i Baltikum och för en kurs för lärare i Tyskland.

Två sverigefrämjare

Hongkong i mitt hjärta

Sverigefrämjare Linda Floren Ashraf, ägare och lärare på Dagis, och lärare på Svenska skolan i Hongkong

Många ungdomar drömmer om att bo utomlands, i någon glimrande och spännande stad som New York eller kanske Sydney. Ibland går det mode i vart människor söker sig och idag är det Asien många reser till – och då är det både strand, värme och städer som lockar.

Linda Floren Ashraf tillhör skaran "längtare" som tidigt hade siktet inställt på att lämna Bredäng, en förort till Stockholm, för något mer exotiskt. Och det var Hongkong hon skulle till. Efter flera besök hos en kompis som bodde där fick hon uppmaningen att verkligen testa på att bo i Hongkong. Hon tog tjänstledigt, packade väskan och stack i väg. Men det var inte så okomplicerat som hon kanske hade hoppats. "Jag var helt enkelt ganska naiv som trodde att jag skulle få ett jobb, för det behövs ett speciellt visum och det hade jag inte möjlighet att få", berättar Linda. Vad Linda däremot hade med sig i bagaget var en karriär som fotbollsspelare i AIK och på det viset fick hon in en fot som fotbollstränare på en av Hongkongs internationella skolor. Men det föregicks av mycket jobbsökande utan resultat. "Då gäller det att inte tappa modet", säger Linda, "och det gjorde jag inte heller, för Hongkong är en så fantastisk stad och här skulle jag bara bo." Det har hon också gjort i dryga 20 år.

2007 träffade Linda sin blivande man och 2008 gifte de sig. Nu var problemet med visum löst och Linda kunde söka sig ut på arbetsmarknaden. En svensk kvinna i Lindas bekantskapskrets var gift med en man från Australien. Han hade en förkärlek för den svenska förskolemodellen med mycket undervisning och många aktiviteter utomhus, och ville därför skapa en utomhusklass. Den skulle Linda sköta och så småningom bildades Dagis. Efter några år lämnade australiensaren Hongkong och Linda tog över den svenskinspirerade verksamheten. Det är uteslutande svenska barn som går på Lindas Dagis som är ett privat bolag utan statsbidrag. Barnen kommer efter den ordinarie skoldagen och de får pyssla, leka och lyssna på svenska böcker. Just nu är det 15 barn som delas upp i små grupper.

Linda arbetar också på Svenska skolan i Hongkong tillsammans med Hanna Ejder-tun Nylander och de tar hand om 17 elever. Lektionerna börjar vid 16-tiden och då har knappast en heltidsarbetande förälder slutat för dagen. Barnomsorgen fungerar så i Hongkong att många har en "helper" som hämtar och lämnar barn till olika aktiviteter. Bland barnen i Svenska skolan är det inget som har två svenska föräldrar, och just nu är gruppen 9–10 åringar störst. Linda

menar att nivån på svenskan hos dem som börjar på skolan är något lägre än tidigare och det gör arbetet tyngre. Och det finns gränser för hur mycket vi kan lära dem på två timmar i veckan, understryker hon. Hon berättar vidare att Hannas och hennes största utmaning är att få eleverna

att prata svenska med varandra, de hamnar gärna i samtal på engelska. För att motverka detta brukar Hanna och Linda inleda lektionerna med olika typer av spel. Det gillar eleverna, energin kommer tillbaka och de pratar svenska. "Vi leker på svenska, vi har friluftsdagar på svenska, vi deltar i SUF-VM, vi har dragkamper på svenska, ja vi försöker med allt", säger Linda, "och det är jätteroligt!" Beträffande material tycker hon att det är svårt att få tag på. Skolan använder Sverigekontakts första häfte i .KOM-serien och fördelen med det är att mycket bygger på muntliga övningar.

Vissa familjer vet att de kommer att flytta tillbaka till Sverige och då måste barnen kunna hoppa in i svensk skola. Dessa barn ger skolan lite extrastöd.

Lindas egna barn talar flytande svenska, engelska och kantonesiska. Hon och hennes man påminner varandra om vikten av att tala sitt modersmål med barnen. Engelska är lätt att ta till, även i hemmet. Linda betonar att de föräldrar som talar svenska med sina barn verkligen gör barnen en stor tjänst inför framtiden.

När Linda lämnade Sverige arbetade hon inom resebranschen, så det har varit en viss omställning att börja arbeta som lärare. Fotbollskarriären har bidragit med en känsla för ledarskap och det erbjöds en del internutbildningar på den internationella skolan. Och att spela damfotboll i början av 90-talet innebar säkert en hel del påfrestningar och motgångar och det har med all säkerhet format Linda till en person som fattar beslut och sedan fullföljer dem.

Text: Eva Hedenrona

Alla ska med!

Sverigefrämjare Nadja Widell, lärare i svenska på Ísafjörður gymnasium

Strax söder om Polcirkeln, närmare bestämt 5,5 svenska mil, ligger det lilla samhället Ísafjörður med cirka 3000 invånare. Ísafjörður, som betyder isfjord, är centrum för fiske och turism och ligger på den nordvästra delen av Island. Här finns också Ísafjörður gymnasium som erbjuder teoretiska såväl som praktiska ämnen, på plats och på distans. Gymnasiet är sedan 2015 Nadja Widells arbetsplats och hon undervisar i franska, miljö- och antropologiska studier samt i svenska. Hon berättar att skolan servar elever som inte bor i Reykjavik, elever som helt enkelt bor lite varstans på Island och för vilka det är omöjligt att gå på fysiska lektioner. Någon kan till exempel bo på en ort med två hus och sakna möjlighet att dagligen ta sig till en skola. Distansundervisning är vad många av ungdomarna på Västfjordarna är och har varit vana vid, berättar hon.

Nadja, som är mycket språkintresserad, har en magister i fransk filologi från Helsingfors universitet. Hon är tvåspråkig och talar förutom svenska även finska. Totalt har hon bott och studerat i Finland i elva år. Innan de akademiska studierna, och efter examen på Rudbeckianska skolan i Västerås, vistades hon två år i fransktalande Schweiz. Senare i livet blev Nadja lärare och det tillskriver hon sina goda förebilder från gymnasieskolan. Att hon idag bor på Island beror på att hon är gift med en man, från just Ísafjörður. Med honom pratade hon inledningsvis svenska och han svarade på isländska. När hon sedan fick arbete på gymnasiet var hon tvungen att byta sina passiva språkkunskaper och börja kommunicera med elever och kolleger. Det har gått bra och Nadja har nu tillgång till ytterligare ett språk.

Idag undervisar hon i franska och i två distanskurser i svenska, och hon berättar att det isländska utbildningssystemet lämnar stort utrymme till läraren att bestämma innehåll. Distansundervisningen kräver en hel del inlämningar, muntliga som skriftliga, och dessutom har Nadja en individuell kontakt med sina elever två gånger per termin. När Nadja ger en skriftlig, betygsgrundande uppgift måste eleven själv hitta ett ställe att skriva, där det finns övervakning. Ramarna för undervisning och bedömningsunderlag i Nadjas digitala klassrum är tydliga. Ung-

domarna ska till exempel läsa en roman och har de inte gjort det vid redovisningstillfället får de läsa kursen nästa termin. Det är betydligt enklare att träffa eleverna i skolan, menar Nadja. Distanseleverna gör veckoinlämningar och de får skriftlig återkoppling på dessa, vilket naturligtvis medför ganska mycket arbete.

Livet i Ísafjörður kan säkert för många tyckas isolerat. Det är 40 svenska mil till Reykjavik och många gånger är det svårt att ta sig fram på grund av vädret. Vägarna går inte att köra och flygen från den enda internationella flygplatsen Keflavik är inställda. "Ibland behöver man åka

flera dagar innan avresedatum för att säkert veta att man kommer med planet", säger Nadja. Men hon berättar också att det finns en stor flexibilitet och förståelse för att man "måste gå tidigare" och att man "kommer senare". Folk är helt enkelt vana vid ändrade planer.

Ísafjörður, en liten exotisk ort, långt borta i mångas ögon, men Nadja trivs. Här behöver man inte låsa dörren när man går hemifrån, och naturen, ja, den är oöverträffad, betonar Nadja.

Text: Eva Hedencrona

Pippi Långstrump fyller 80 år i Sydney

Vi är tre Swedish Continuers HSC-elever, Agnes, Annalise och Ellinor, som hjälpte till på Svenska skolans läger i Springwood, Blue Mountains. Lägre är en tradition här i Sydney och hålls vartannat år och brukar alltid vara populärt bland skolans familjer. Årets tema var Pippi Långstrump eftersom hon firade sin 80-årsdag i år. Under tre dagar hölls olika Pippi-inspirerade aktiviteter för barnen så de kunde öva på sin svenska.

Vi bakade chokladbollar, dammsugare, prinsessstårter och jordgubbstårter; klassiska svenska bakelser. Barnen tyckte det var spännande att få kladda med degen, provsmaka, jobba i lag och samtidigt försöka följa ett recept på svenska. Vi uppmuntrade dem att prata så mycket svenska som möjligt.

På eftermiddagen den andra dagen av lägre hade vi ett härligt kafferep med

Pippi-tema. Alla fick klä ut sig som en valfri Pippikaraktär. På lägre ordnade vi också en spännande skattjakt inspirerad av Pippis äventyrliga personlighet. Vi hade gömt olika föremål runt hela området och varje sak fungerade som en ledtråd som tog barnen ett steg närmare den riktiga skatten.

Text: Agnes, Annalise och Ellinor,
Swedish Continuers HSC-elever
Bild: Ingrid Photography

Pippi Långstrump-picknick

Pippi Långstrump fyllde 80 år 2025, och födelsedagskalas är något som för oss känns väldigt svenskt med tanke på hur lite födelsedagar vanligtvis uppmärksammas i Japan. Flera generationer av svenskar dök upp dagen till ära. Det fanns en tipsrunda med frågor om Pippi Långstrump, och sedan en lite större frågesport med frågor hämtade ur alla Astrid Lindgrens berättelser. Alla delades in i tre lag, och det lag som samlade ihop flest poäng fick vara först med att välja "tårtdagar-kit" (också dessa sponsrade av Sverigekontakt). När alla lagen i tur och ordning fått sina ingredienser och köksverktyg, bakades det för fullt.

Text och bild: Liv Miyagawa

Vår lilla pärla i Stockholm

En del elever från Gamla Stans skola (Vanalinna Hariduskollegium) i Tallinn läser svenska på gymnasiet och brukar åka på en kryssning i maj när studierna slutar. Vi får ca 7 timmar på oss i Stockholm och tiden ska utnyttjas väl – det ska också finnas fritid på eftermiddagen. Dessutom gör vi alltid en stadsvandring och besöker ett museum där vi får lyssna på guiden som pratar svenska. Det har varit samma museum i flera år nu och det är ett bra tips även för andra elevgrupper, av olika skäl.

Hallwylska museet ligger i centrala Stockholm, nära Kungsträdgården, alldeles bredvid Dramaten och är lätt att nå med både tunnelbana och buss. Vi brukar alltid ha det som ett stopp mitt i vår stadsvandring som börjar uppe i Vasastan och slutar på Södermalm vid Slussen. Efter museet brukar vi köpa glass i Kungsträdgården och fortsätter söderut.

Byggnaden var tidigare ett privat palats och rummen ser fortfarande ut som de gjorde i början av 1900-talet. Museet erbjuder guidningar och gruppvisningar som passar bra även för elever med begränsade kunskaper

i svenska. Guiderna talar tydligt och berättar på ett enkelt och intressant sätt. Eleverna kan lära sig nya ord samtidigt som de får se en spännande historisk miljö. Vi brukar alltid ha lite introduktion redan på lektionerna där de får veta om husets ägare och samlingar och lära sig ord som inredning, skogsindustri, fastighet mm.

Det är svårt att få in svenskan på en kort kryssning men eftersom det handlar om en studiereisa, skulle det ju vara högst önskvärt. Hallwylska museet har hjälpt oss med det och många elever upplever kanske för första gången att de verkligen förstår (åtminstone en del av) det som guiden berättar, att de förstår någon annans svenska förutom lärarens. Vilken aha-upplevelse!

Text och bild: Kadi-Riin Haasma

Kulturbesök för Norra Londons Svenska Skola

Norra Londons Svenska Skola, som samlar elever från 3 till 18 år, har under hösten kunnat genomföra flera satsningar på kultur och undervisning tack vare ett kulturbidrag från Sverigekontakt. Skolan arbetar varje lördagsmorgon med att stärka elevers svenska språk och kulturella koppling till Sverige.

En av terminens höjdpunkter var ett besök på National Portrait Gallery i London. De äldre eleverna deltog i en guidad visning med den svenska Blue Badge-guiden Annika Hall, som bland annat berättade om porträttet av drottning Elisabet I och gav historiska inblickar som väckte stort intresse. Under tiden gjorde de yngre eleverna en skattjakt i galleriet, där de genom lek utforskade porträtten och museets miljöer. Besöket avslutades med en uppskattad quiz där alla elever deltog.

Sverigekontakts stöd spelar en viktig roll för svenska skolor runt om i världen, och gör det möjligt för elever att upptäcka och fördjupa sin svenska kultur och sitt språk även på avstånd från Sverige. Det tackar vi hjärtligt för.

Text och bild: Lisa Wood

Julfest i Mudgeraba Community Hall

Vi är så tacksamma för stipendiet från Sverigekontakt som gjorde det möjligt för oss att hålla vår julfest i Mudgeraba Community Hall. Vi började med att pynta lokalen tillsammans, vilket skapade en härlig julstämning. Efter dekorationerna följde ett vackert luciatåg som verkligen fick alla i julstämning. Sedan blev det fest för öga och gom när det svenska julbordet dukades upp, med alla medlemmars fantastiska matbidrag.

Efter maten höll vi ett spännande lotteri med fina priser, och som avslutning kom tomten på besök och delade ut gottepåsar med svenskt godis. Lokalen fylldes av skratt, prat och värme, och vi lämnade festen med fina minnen och julkänsla i hjärtat. Tack igen till Sverigekontakt för ert generösa stöd som gjorde allt detta möjligt!

Text och bild: Linda Karlsson, ordförande

Luciafirande Volksuniversiteit Amsterdam 2025

Vilken härlig eftermiddag vi hade den 19 december, strax innan jullovet! 30 studenter i svenska från när och fjärran hade kommit till Amsterdam för ett s.k. Språkkafé med Luciatema.

Efter fiket och några snapsvisor lyssnade de på julberättelsen om 'Emil och det stora tabberaset i Katthult'. Sedan blev det dags för att praktisera sina språkkunskaper själva. De kunde välja mellan att spela Alfapet, ett memoryspel med decemberbilder och två diskussionsgrupper där de pratade om antingen 'Hur ser ditt julfirande ut i år?' eller 'Har du några nyårslöften inför 2026?' Det blev många glada skratt!

I och med att många kurser är online numera var det många som såg sin lärare

och/eller sina klasskompisar live för första gången! Det var också mycket kul. Det delades ut julkort och vi blev till och med bortskämda med några julklappar.

Jag har jobbat som svensklärare på Volksuniversiteit Amsterdam sedan 1988. Intresset för svenskstudierna har ökat enormt och numera är vi tre lärare som tillsammans ordnar över 15 kurser per termin. Det är vanliga språkkurser (kursverksamhet dagtid och (mest) kvällstid). Bredvid det står vi också för konversationskurser, privatkurser, läsklubbar, föredrag samt språkkaféer. Det är vuxenundervisning.

Text och bild: Tineke Jorissen-Wedzinga, svensk-lärare och Luciavärd

Det är kul att tävla!

Hallå där, jag heter Emma Piaget och jag är 11 år gammal. Jag går på Svenska Skolan Marbella och har gjort det sedan jag var tre år. Jag tycker verkligen om min skola och ännu lite mer på höstterminen när det är dags för SUF-VM!

Det är en friidrottstävling som hålls varje år, där hela vår skola tävlar mot andra svenska utlandsskolor. Vi tävlar i grenar som kast med liten boll, längdhopp, 60 meter, 400 meter och höjdhopp, vilket är min favoritgren. Första gången jag tävlade i SUF VM, var jag sex år gammal, då utfördes alla grenar nere på stranden och jag vann min första medalj i höjdhopp. Jag kommer ihåg när idrottsläraren ropade upp mitt namn, hur förvånad jag blev och hur otroligt glad jag kände mig.

Med åren har tävlingen vuxit, och det har vi också gjort. Numera åker skolan till en riktig friidrottsarena, bara det gör att det känns mer på riktigt och för mig på blodigt allvar. Jag erkänner, jag är en

tävlingsmänniska. Det känns stort att veta att ens resultat jämförs med elever runt om i hela världen, trots att vi alla delar samma språk.

Inför tävlingen har vi tränat alla grenar på idrotten och även fritids. Det gör att man får känslan av att snart är det dags. När dagen är här och man kommer in till skolan på morgonen, då man egentligen ska sitta och läsa sin bok så pratar nästan alla om SUF-VM! Några frågor om vad man har med sig i sin matsäck och andra frågor om man är nervös eller taggad! På bussresan dit så är det mycket prat och stim, och förväntan är stor. Även om alla vill såklart göra bra resultat och man tävlar mot sina klasskompisar, så är det ändå gemenskap och vi hejar på varandra.

Jag hade ett mål detta år och det var att hoppa högre än jag gjorde förra året, 110 cm. Vilket jag klarade! Jag visste inte än om det skulle räcka till medalj men jag var väldigt nöjd och det hade varit en rolig dag. När december kom och det var dags för medaljceremoni så fick jag veta

att mitt hopp på 125 cm faktiskt räckte till en Guldmedalj! Jag blev väldigt överraskad och såklart jätteglad. Nu är mitt nästa mål att slå min morfar som har hoppat 150 cm.

SUF VM har verkligen gett mig mer smak för friidrott och att tävla, detta år har jag börjat träna friidrott i en spansk klubb två gånger i veckan. I love it! Utan SUF-VM, så hade jag kanske aldrig förstått att jag älskar friidrott så mycket som jag vet att jag gör idag.

För mig, och jag tror även för många elever på Svenska Skolan Marbella, är SUF-VM en höjdpunkt på terminen och en rolig tradition. Där skapas minnen som vi bär med oss och ett och annat blåmärke. Jag vill avsluta med att komma med ett förslag till Bosse Jonsson som arrangerar hela tävlingen. Vad sägs om att nästa år introducera en ny gren? Stafett! Ett lag per skola, vem vill utmana oss i det?

Tack för mig /Emma Piaget

Besök på Naturhistoriska museet i Sofia, Bulgarien

- Titta vilken stor björn!
- Kolla vilka stora tänder lejonet har!
- Åh, vilken läskig orm!

Mina elever var så ivriga att se och upptäcka alla djur under vårt besök på Naturhistoriska museet! Vid lektionens början, när vi träffades vid ingången till museet, fick barnen ett arbetsblad där de skulle svara på olika frågor – t.ex. vilket av djuren på museet de tyckte mest om, och de skulle också titta efter det farligaste djuret, det största djuret, det minsta djuret, den finaste fågeln, den vackraste stenen, osv. De fick även en lista med olika djur som de skulle leta efter under besöket. Lektionen blev nästan som en rolig lek, som om de spelade bingo, och de var så ivriga att hitta alla djur och fåglar och mineraler och kryssa för dem i sin lista. Några barn blev lite bekymrade över att de inte hittade någon krokodil på däggdjursavdelningen, men då sa jag att de måste gå tillbaka till kräldjursavdelningen och leta där.

Naturhistoriska museet i Sofia är Bulgariens äldsta museum grundat 1889 av fursten Ferdinand. Det är också det största Naturhistoriska museet på Balkanhalvön med en stor samling av djur och mineraler.

Först besökte vi den geologiska avdelningen på bottenplanen för att titta på mineraler och ädelstenar. Barnen stod förundrade fram-

för monstrarna och tyckte att den ena stenen var vackrare än den andra, ametisterna glänste, kristallerna gnistrade så fint och det var lite läskigt att se riktig lava från vulkaner. På museets andra våning finns det fåglar, kräldjur, groddjur och fiskar. Stora örnar, vackra svanar, fula gamar, fågelbon med söta ägg och små fjuniga ungar, läskiga konserverade ormyngel i glasburkar, fina snäckor, mm. Den tredje våningen är kanske den mest intressanta delen av museet, den med däggdjuren. Det första man ser när man kommer upp för trappan till däggdjuren är en kolossal brunbjörn som står upprest på bakbenen. Det var ganska hemskt att titta på lodjuret som just fångat en stackars liten mus och den gapande tigern som visade upp sina vassa tänder. Högst upp på museets fjärde våning finns en massa insekter – allt från vackra blåskimrande fjärilar till otäcka småkryp.

Svenska Skolföreningen i Sofia är en liten skolförening med endast 15 elever i blandade åldrar. Det bor inte så många svenska barnfamiljer i Bulgarien, men desto viktigare blir då svenska skolans lektioner, en plats där barnen kan träffa andra svenska barn. Som lärare vill jag ge mina elever så mycket svenska som möjligt, och mitt mål är att undervisningen ska vara intressant och lärorik, samt att de ska lära sig på ett roligt sätt som gör att de kommer ihåg lektionen efteråt.

Jag har funderat på vad man kan göra utanför klassrummets väggar, något som dels är intressant och roligt och ger dem ett ökat svenskt ordförråd, och att vi dels hittar material som vi kan jobba vidare med under vårterminens lektioner. Många av mina elever är djurintresserade, så jag tänkte att ett besök på Naturhistoriska museet vore kul. Jag kontaktade Sofia Tingsell på Sverigekontakt och frågade om vi kunde ansöka om ett kulturbidrag för ett museibesök, och hennes svar var: "Så trevligt med en utflykt till museum."

Kursplanen för kompletterande svenska talar ju mycket om djur, så det blir ett perfekt ordförråd att arbeta med. Det är klart att ni får kulturbidrag för det!"

Museibesöket var verkligen lärorikt! Barnen lärde sig mycket om olika djur, men det jag är gladast över var att se hur barnen pratade med varandra om djuren på svenska på ett avslappnat och naturligt sätt. Det blev många intressanta och livliga diskussioner!

Veckan efter museibesöket fortsatte vi lektionerna i vårt vanliga klassrum med att prata om djur och natur. Jag berättade om den svenske vetenskapsmannen Carl von Linné som delade in alla djuren i olika släkten, och hans "Systema natura" som idag används över hela världen. (Jag använde mig av bilder och berättade på ett lekfullt sätt, som gjorde att även de minsta barnen (7-8 år) sedan kom ihåg mycket fakta om Linné).

Vi provade sedan att dela in djur i olika grupper – däggdjur, kräldjur, groddjur och fåglar. Jag använde mig av ett lektionsmaterial från Naturhistoriska museets hemsida (www.nrm.se) som heter "Sortera svenska djur", där man sorterar in djuren i olika grupper. Jag skrev ut och laminerade korten som vi sedan använde för olika lekar. Jag kan verkligen rekommendera denna sida där det finns mycket bra utskrivbart material.

Efter det hade vi ytterligare en lektion om djur, denna gången om svenska rovdjur, hovdjur och gnagare. Vi spelade spelet "Klassificera svenska skogsdjur" på elevspel.se och tittade på en film om Lodjuret på UR Play. Jag hade även skrivit ut och laminerat olika svenska djurbilder som vi klassificerade i grupperna rovdjur, hovdjur och gnagare, och eleverna gjorde anteckningar.

Ett stort TACK till Sverigekontakt för kulturbidraget!

Text och bild: Ann-Kristin Stefanov
Svenska skolföreningen i Sofia, Bulgarien

3 – 18:e oktober 2026

Alla skolor som är anslutna till SUF (Svensk Utlandsundervisnings Förening) och elever som studerar via Sofia Distans eller Hermods är välkomna att delta.

Alla elever till och med gymnasiet kan vara med och tävla i följande flick- och pojkklasser; 3–5, 6–7, 8–9, 10–11, 12–13, 14–15, 16–17 och 18 år och uppåt och då gäller det den ålder man fyller i år. Sedan sex år tillbaka har vi även en klass för lärare/funktionärer och där borde fler tävla.

Tävlingen består av följande 5 grenar

löpning 60 och 400 meter, längdhopp, höjdhopp och kast med tennisboll.

*I år vill skolan i Marbella utmana de skolor som har möjlighet att springa en stafett på 4 x 100 meter.
2 lag per skola, ett flick- och ett pojklag.*

Detta betyder att jättemånga kan vara med och tävla och det spelar ingen roll om eleverna går på en stor eller en liten skola, en skola med heldagsundervisning eller kompletterande svenskundervisning eller i vilken världsdel ni befinner er. Ju fler som är med och tävlar desto roligare blir det! ... och kul ska det va'!

Skolorna väljer själva tävlingsdag/ar och tävlingen pågår mellan den 3:e och 18:e okt. Man behöver alltså inte göra alla tävlingsgrenar på en och samma dag. Vilka tävlingsgrenar man vill delta i bestämmer skolorna också själva. Är det lov dagar eller annat som stökar till det under denna tid, kan man få dispens att genomföra tävlingen innan eller efter. Detta måste beviljas av tävlingsledningen.

När tävlingen är avslutad mailas resultaten till oss och vi gör en sammanställning och korar medaljörerna. Alla elever som deltar får diplom, som ni på skolorna skriver ut. Guld-, silver- och bronsmedaljer och diplom till dessa skickar vi ut efter tävlingen. Liksom tidigare året ska samtliga resultat föras in i ett enda dokument, allt för att det ska bli enklare och gå lite snabbare. Vi skickar även ut resultatlistor som ni kan använda när ni skriver in resultaten under själva tävlingen. Har ni frågor hör ni av er till oss via mail.

Anmäl er till suf-vm@live.se så skickar vi mer information, regler och blanketter.

Vi som håller i trådarna för tävlingen är

Bosse Jonsson, från hemmaplan i Bergkvara, och Peter Palm, från hemmaplan i Uppsala.

Sponsor

Det är gratis att vara med!

Varför, vad och hur överför vi kunskap?

Om att skapa, lagra och plocka fram minnen.

För ett par decennier sen hade jag ett vaktpass på Göteborgs universitets utställningsmonter på Bokmässan tillsammans med Rolf Ekman, professor i neurovetenskap. Vi kom att tala om hur det ser ut i huvudet när man lär sig något och lagrar minnen, om synapser och transmittorsubstanter – han utifrån sitt neurokemiska perspektiv, jag utifrån lärarutbildning och humaniora.

Det blev början till ett tvärvetenskaplig kollegium inom GU kring vad vi kallade neurodidaktik. Vi läste på och gjorde sammanställningar av internationell forskning, arrangerade seminarier och workshops ("Hjärna lite stress" och "Av hjärnans lust") och designade en forskarutbildningskurs om Lärande på hjärnans villkor. Böcker tillkom: Antologin *Hjärnvägar och knutpunkter*, böcker av Aadu Ott och Carl Olivestam, Rolf Ekman och Joanna Giota mfl, ensamma och tillsammans: *När hjärnan får bestämma, Hjärnan och lärandet*,

Nu är en ny tvärvetenskaplig konstellation, med några rottrådar kvar från det första kollegiet, i full verksamhet: Neuroforum.

Och även här arrangeras seminarier och skrivs utifrån verksamhet, vetenskap och möten. Kognitionsvetenskap är ett aktivt forskningsfält, nu med bitvis stark anknytning till den pågående förändringen av synsättet i svensk skola; Vi har tioårig grundskola, nya läroplaner och ny lärarutbildning inom synhåll.

En gruppering inom Neuroforum har vi kallat för GNU – Gruppen Neuroforum Utbildning – och den har lämnat remissvar på en del av de tjugotal utredningarna som snabbt genomförts och utifrån flera av dem väntas riksdagsbeslut under våren och försommaren.

Två av de nya böckerna lyfter jag fram här: *Allt en lärare behöver veta om hjärnan och minnet*, av Göran Söderlund, professor i specialpedagogik, och *Livskomptens. Vetenskap och politik för en skola för livet*, av Stig Zandrén, Chalmersingenjör i teknisk fysik men också engagerad i socialt och emotionellt lärande i skolan.

De ger god beskrivning, kunskap om och argumentation för det paradigmskifte

som förhoppningsvis är på gång inom en skola som i synnerhet de senaste trettio åren, från Lpo-94, varit präglad av dels en oerhört hög abstraktionsgrad i betygskriterierna, dels ett slags rousseauansk romantisk syn på kunskapsinhämtning – att alla barn längtar efter och är kapabla att själva leta upp, ta till sig, strukturera och lagra nya kunskaper; så som Emile fick göra. Med OBS – han hade en egen mentor!

Nu framhålls i Läroplansutredningen istället strukturerad kunskapsförmedling, repetitioner och tester, lärarens roll och professionalism lyfts, vikten av läromedel understryks, och man ger konkreta råd för framtagandet av kursplanerna, nästa steg i förändringen.

Vi har också rent allmänt en allt större medvetenhet i samhället kring barn och ungdomars skärmberoende, vad det innebär för störd dygnsrytm, snabba belöningar, oförmåga till koncentration under längre tid. För att inte tala om Fake News.

Göran Söderlunds bok utgår mest från kunskapsprocessens HUR och beskriver grundligt och initierat hjärnans funktioner, hur intelligens kan beskrivas, känslomässig, kognitiv och kommunikativ utveckling, minnets system och processer. Han följer upp med konkreta råd för "succépedagogik" och den evidensgrundade framgången med testbaserat lärande. Han förpassar de rådande pedagogiska konstruktivistiska och sociokulturella teorierna till ett "skåp för föråldrade teorier".

Det är alltså fyra husgudar som nu ifrågasätts: Dewey, Piaget, Vygotskij och Bruner.

I stället skriver han fram hjärnans och dess fyra lobers grundläggande funktioner och utveckling, hur dess nätverk, vår databank, byggs upp – något som nu AI-utvecklingen försöker härma. Vikten av språket understryks – som grundval för all annan inlärning. Helt fascinerande är insikten om minnessystemet – vi har det episodiska kommailhågminnet, det semantiska kunskapsminnet, det motoriska procedurminnet, igenkänningsminnet som är perceptuellt – alla dessa är långtidsminnen. Och så ett korttidsminne: arbetsminnet. Där läggs under begränsad tid information för stunden och för planering i nutid. Kunskapsrika långtidsminnen hjälps på traven

och befästs av god sömn, näringsrik mat, repetition, normativ feedback och tester. Och lärarens medvetenhet om struktur och differentiering. Belöning utgår i form av dopamin och goda betyg.

Stig Zandrén's bok utgår också från hjärnans struktur och sätt att lära, lagra och återfinna och han ger även en introduktion till skolans kunskapsöverförings VARFÖR, VAD och HUR och hur vi som samhällsvarelser genom undervisning, studier, reflektion och träning ska utveckla kognitiva, emotionella, sociala och motoriska förmågor. Att kunskap står för det vi lärt oss förstå och göra, kännedom om fakta inom ett visst ämnesområde och att kulturbegreppet bl.a. omfattar mänskligt agerande: handlingsmönster, vanor, hjälpmedel och mänskligt tänkande, värderingar, normer. Etik och moral. Hur vi ska skaffa oss och förmedla den livskompetens som gör oss och kommande generationer kompetenta att hantera de stora globala frågorna – miljö, klimat, hållbarhet, fred och teknologiutveckling. Han visar på hur OECD och UNICEF engagerar sig i dessa frågor, och boken framhåller även hur lärande stöds av flera olika vetenskapsområden, förutom det rent biologiska/neurovetenskapliga: pedagogik, filosofi, psykologi, sociologi, lingvistik och datavetenskap – inte minst den snabba AI-utvecklingen. (Jag skulle vilja tillägga kunskap om utbildningshistoria och skolarkitektur.)

Författaren beskriver också ett par långvariga skolsamarbeten med Göteborgs Universitet – Kattegattgymnasiet i Halmstad och deras modell den hjärnsmarta skolan och redogör för deras program *Tio goda vanor*.

Dessa två böcker är faktatäta, viktiga, inspirerande – ger oavslutliga aha-upplevelser och befäster mitt effektiva favoritcitat i kunskaps-överföringsfacket, GU:s devis: Tradita innovera, innovata tradere. (Att förnya det överlämnade och lämna det förnyade vidare).

Eller förresten, jag har ett till: Repetitio est mater studiorum. (Uppprepning är lärandets moder, eller helt enkelt: Övning ger färdighet!)

Text: Ulla Berglindh

RECENSION

Tre hundra år med svenska snillen

Svenskt, finskt, kosmopolitiskt.

Recension: Henrik Berggren & Eva Krutmeijer, *Svenska pionjärer. Vetenskap som förändrat världen*. (Huvudredaktör: Hans Ellegren) Åkersberga: Ocean Books i samverkan med Kungl. vetenskapsakademien, 2026. 256 s.

Den svenska stormaktstiden är ett väl hävdvunnet begrepp. Med en aktiv utrikespolitik expanderade Sverige territoriellt under Vasatiden och höjdpunkten i denna maktutvidgning inföll under 1600-talet, då Östersjön kunde betraktas som ett svenskt innanhav. Efter Karl XII:s kringflackande i Europa och fåfånga försök att hålla landets fiender stånge och hans snöpliga död 1718 randades en ny era i det reducerade svenska riket. Den karolinska epoken följdes av frihetstiden, då grunden lades för många svenska vetenskapliga framgångar, och under 1700-talet inleddes en utveckling som torde kunna betecknas som Sveriges andra stormaktstid. På grundval av Christopher Polhems, Carl von Linnés och Anders Celsius' vetenskapliga bragder etablerade sig Sverige steg för steg som en framstående kunskapsnation. Detta understryks och underbyggs i den nyutkomna boken *Svenska pionjärer. Vetenskap som förändrat världen*, sponsrad av Kungl. Vetenskapsakademien.

Sedan EU-kommissionen startat mätningar och jämförelser av medlemslänternas innovationsförmåga (European Innovation Scoreboard) har Sverige nått topplaceringar. Även i Global Innovation Index hamnar vårt land i tätgruppen, och Stockholm utpekades 2025 som Europas mest innovativa region. Hur kan ett litet land som Sverige mäta sig med betydligt större länder när det gäller vetenskap, företagande och innovationer? Frågan är berättigad. En genomgång av nobelprisen visar att Sverige i förhållande till sin folkmängd är en särskilt framgångsrik forskningsnation.

Svenska pionjärer av författarparet Håkan Berggren och Eva Krutmeijer riktar sig till en bred läsekrets, beskriver och

söker historiska förklaringar till det svenska "forskningsundret". Berggren är välrenommerad historiker och bland annat författare till en hyllad biografi om Olof Palme, Krutmeijer har varit informationsschef på Vetenskapsakademien och har i år (2026) publicerat en prisbelönt bok om grundämnet litium, en i våra dagar åtråvärd metall.

Apropå grundämnena kan tidiga svenska insatser exemplifieras med upptäckter inom kemin. 23 av det periodiska systemets 92 grundämnena som förekommer naturligt på jorden har upptäckts i Sverige. Exaktheten i siffrorna kan förvisso diskuteras, exempelvis brukar syrets upptäckt tillskrivas både den svenske apotekaren Scheele och en brittisk kemist. Grundämnet Yttrium (Y) upptäcktes 1794 i Ytterby på Resarö utanför Vaxholm och har tillskrivits Carl Axel Arrhenius, en medarbetare till en av den svenska vetenskapshistoriens fixstjärnor, kemisten Jöns Jacob Berzelius. Nio grundämnena har upptäckts ur mineral från en fältspatsgruva från nämnda Ytterby, ett oslagbart världsrekord. Några förklaringar till detta är förekomsten av en rikt varierad berggrund, den svenska gruvnäringens starka traditioner samt närvaron av bergsmän och mineraljägare som finkammat naturen i jakt på värdefull materia.

Författarnas grundläggande tematik är att Sverige under trehundra år varit banbrytare och genom sin forskning förändrat världen. Den svenska utvecklingen har typiska särdrag, kanske kan man tala om ett slags svensk exceptionalism. Tjugosex forskare ägnas var sitt kapitel och dessutom redovisas fyra spänstigt skrivna epokbeskrivningar: i grova drag 1700-talet, 1800-talet, 1900-talet till 1968 och slutligen tiden därefter.

Bland förklaringar till svenska framgångar är den tidiga utbredda läskunnigheten, ordning och reda i den svenska byråkratin samt en bokföring av befolkningen i de s.k. kyrkoböckerna; vidare Axel Oxenstiernas reformering av statsförvaltningen;

den svenska naturmiljön med sjöar, vattendrag och speciella geologiska formationer samt inhemska naturresurser såsom skog och mineraler. Till detta kommer fred och demokrati samt stabila politiska förhållanden. Stockholms växande roll som arena för kunskapsproduktion och innovationer betonas liksom Vetenskapsakademins viktiga funktion som samordnande aktör och clearinghouse för vetenskapliga idéer.

Den vetenskapliga revolutionen under 1600-talet ägde rum i Västeuropa och speglade en maktförskjutning mot länder runt Nordsjön. Astronomernas insikter (Copernicus, Galilei, Kepler) att jorden snurrade runt solen och inte tvärtom samt Newtons "principer" revolutionerade fysiken. Vetenskapen fick makt över naturen och därigenom kunde människans villkor förbättras. Detta nyttotänkande utvecklades till något av ett svenskt särdrag under 1700-talet. En förmedlare av nya idéer var Mårten Triewald, som i London kommit i kontakt med elever till Newton. Vikten av Triewalds demonstrationer och föreläsningar på Riddarhuset i Stockholm och hans kontakter med "likasinnade", framför allt Carl von Linné, betonas. Efter engelsk och kontinental modell (Royal Society i London och Académie Française) tog de initiativ 1710

(året efter det nesliga svenska nederlaget i Poltava) till Kungl. Vetenskapssocieteten i Uppsala, i sin tur en förebild för Kungl. Vetenskapsakademien i Stockholm (1739). Vetenskapliga meriter krävdes för medlemskap, Vetenskapsakademiens handlingar publicerades på svenska, inte på latin, eftersom det var viktigt att "fruntimmer och menige almoge" kunde ta del av resultaten. Akademier och så kallade salonger var viktiga för fri debatt vid sidan universitetet som kanske var inskränkare miljöer. Tankefriheten betonades, och Sverige fick som första land i världen en specifik tryckfrihetslag (1766). Författarna talar om en "mycket svensk upplysning", och från den svenska akademiska miljön spred Polhem, Celsius och Linné sina rön som fick internationellt genomslag.

En person som lätt hamnat i skuggan av mer namnkunniga svenska vetenskapsmän under 1700-talet är Pehr Wargentin som lyfts fram som en tidig pionjär vars insatser har haft effekter långt fram i tiden. Han kan betecknas som ordningsman för svenska forskare i egenskap av ständig sekreterare i Vetenskapsakademien under trettiofyra år, Wargentin var astronom och organiserade observationer av Venuspassagerna 1761 och 1769 – två av de sällsynta tillfällen då Venus kunnat ses passera framför solskivan. Som ansvarig för Stockholms astronomiska observatorium startade han dagliga väderobservationer, och dessa data är uppskattade än idag av klimatforskare. Wargentin har gått till eftervärlden som "den svenska statistikens fader". Han var chef för Tabellverket (sedermera Tabellkommissionen). På initiativ av Vetenskapsakademien 1749, påbörjades en bearbetning av befolkningsdata som svenska kyrkoherdar regelbundet skickade in. Dessa satsningar har burit frukt ända in i våra dagar och lockar utländska forskare till Sverige för demografiska studier.

Det märkliga är att svensk vetenskap började frodas i ett fattigt, agrart präglat land med liten befolkning och med en trång, smutsig och osund huvudstad. I ett västeuropeiskt perspektiv industrialiserades Sverige sent, och Sverige betecknas av författarna som en lantlig och sömrig nation under 1800-talets första hälft med en vetenskaplig lågkonjunktur där kemisten fixstjärnan Jöns Jakob Berzelius var ett undantag. Denna bild motsägs i viss mån av Göta Kanal-projektet 1810–1832, ett av alla tiders största svenska infrastrukturprojekt. En ny tid randades under inspiration från kontinenten, inte minst Berlin, där Vilhelm von Humboldt 1810 grundat det första forskningsinstitutet.

Samma år startade Karolinska institutet i Stockholm, och något senare Tekniska institutet (senare KTH).

Stambanornas tillkomst och järnvägstrafikens snabba utveckling under 1800-talets andra hälft var av stor betydelse. Huvudstadens roll för utbildning, vetenskap och teknik stärktes, samtidigt som Europa alltmer blev ett globalt centrum för tekniska framsteg och industriell utveckling. Sverige sveptes också med i denna innovationsvåg, textilstaden Norrköping blev ett svenskt Manchester. Européerna utforskade världen och befolkade andra kontinenter. Under årtiondena runt sekelskiftet hade svenska geniindustrier (Aga, LM Ericsson, SKF) etablerat dotterbolag och fabriker runt om i världen. Författarna hävdar att svenskarna i avsaknad av koloniala ambitioner på sydliga breddgrader, en formulering som kan diskuteras, fann det naturligt att bidra till ökad kännedom om polarområdena. Nordenskiöld's upptäckt av Nordostpassagen, en vetenskaplig bragd, och Nordenskiöld's och expeditionsfartyget Vegas ankomst till Stockholm 1880 firades i en nationell yra. Tron på vetenskapen spred sig över Europa. Framför allt var det sena 1800-talet en genombrottsperiod för svensk naturvetenskap, och ett tecken på detta var att Nobelpriset i kemi 1903 tilldelades Svante Arrhenius.

Författarna lyckas belysa samspelet mellan vetenskap, näringsliv och politik och väver också in observationer av den s.k. tidsandan. Tyngdpunkten i boken ligger på vad som kanske kan kallas Nobelprisvetenskaperna fysik, kemi och medicin. Humaniora och samhällsvetenskaper nämns ytterst sparsamt, men ett undantag är den s.k. Stockholmskolan inom nationalekonomin. Tiden efter 1900 är svår att beskriva med några enkla formler men vissa svenska paradgrenar kan utpekas. Spektroskopi, studiet av hur materia interagerar med elektromagnetisk strålning, har haft starka företrädare inom Uppsalafysiken genom Anders Ångström, och far och son Manne och Kai Siegbahn. En legendar är kemisten The (Theodor) Svedberg. Han belönades med nobelpriset i kemi 1926, och hans teknik att med hjälp av en ultracentrifug analysera proteiner påverkade många forskningsområden, inte minst molekylärbiologin.

Givet svenska kunskapstraditioner, tidig lagstiftning på miljöområdet och

tillkomsten av Statens naturvårdsverk samt därtill två svenska statsministrars, Erlanders och Palmes, starka tro på forskningens välsignelser kan det synas självklart att Stockholm 1972 stod värd för FN:s första storskaliga klimatkonferens. Redan i slutet på 1800-talet visade Svante Arrhenius på teoretisk väg och med noggranna beräkningar att ökande koloxidhalter ledde till en växthuseffekt. Svenska forskare med meteorologen och klimatforskaren Bert Bolin i spetsen visade samspelet mellan atmosfär, hav och biosfär. Till detta kan läggas glaciologen Valter Schytt's världsunika serier av mätdata rörande lappländska glaciärer. Denna kunskapsutveckling drivs nu vidare vid svenska och utländska universitet.

Läsaren kommer forskare in på livet i de kortbiografier som utgör större delen av boken. Det är ofrånkomligt att urvalet kan diskuteras. Forskarporträtten har ett i god mening propagandistiskt syfte att skänka uppmärksamhet åt yrkesutövare vilkas verksamhet normalt äger rum lite i skymundan i laboratorier eller lärosalar. Porträtten är välgjorda på gränsen till det suggestiva, något som förstärks av hundra-talet fotografier och andra illustrationer. Vem kan undgå att fascineras över Svante Påboos långa väg till kartläggning av arvmassan hos en utdöd människoform, neandertalarna? Upprinnelsen var skolpojken's intresse för egyptiska mumier och död materia? Exemplet kan mångfaldigas.

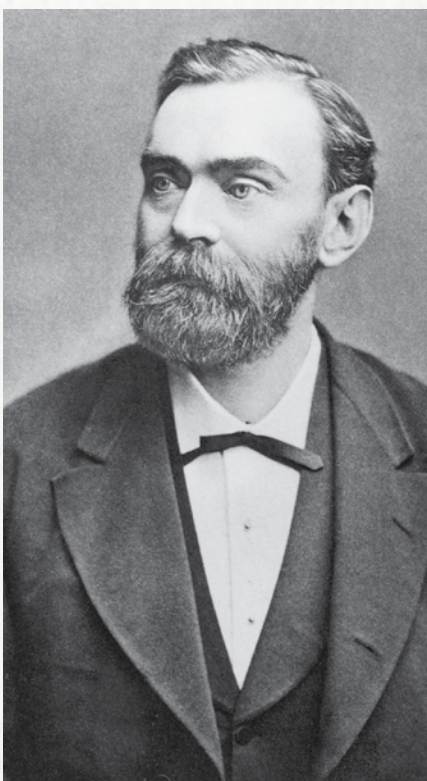
Alfred Nobel har en självklart plats i denna bok om svenska pionjärer. Hans roll, ja man är frestad att säga hans ständigt växande roll, för svensk vetenskap och som symbol för höga ideal inom forskningsvärlden, kan knappast överdrivas. Hans nobla eftermäle står i viss motsats till tragedier och motgångar under livstiden. Hans yngre bror Emil dog 1864 till följd av en explosion och ett misslyckat experiment med nitroglycerin. Alfred Nobels affärsverksamhet var världsomfattande. En långdragen konflikt med den franska staten fick honom att slå sig ner i Italien, där han dog 1896. Var han vetenskapsman? Frågan är hur hans verksamhet skall klassificeras. Författarna laborerar med beteckningar som vetenskapsman, uppfinnare, innovatör och tycks närmast kategorisera Nobel ihop med andra uppfinnare som i första hand var företagare och industriledare. (Den svenske nobelpristagaren i fysik 1912 Gustaf Dalén, vars uppfinningar solventilen och klippapparaten låg till grund för en världsomspännande företagskoncernen AGA, nämns inte vid namn i denna bok.)

Avslutningsvis skall här sägas något om

kvinnors roll i vetenskapens värld. Därtill kan knytas frågan om vem som kan betraktas som en svensk pionjär i en värld som präglas av livliga kontakter mellan länder. I boken, som huvudsakligen skildrar mäns bedrifter, lyfts sex kvinnor fram. Av dessa är bara två födda i Sverige. Äldst är Eva Ekeblad De la Gardie, född 1724, som på jämförelsevis smala meriter blev den första kvinnan att väljas in i Vetenskapsakademien. Tack vare hennes experiment och redogörelser fick samtiden upp ögonen för att tillverka brännvin av potatis i stället för spannmål.

Sonja Kovalevskaja föddes i Moskva 1850 och växte upp i en rysk familj. Som första kvinna i världen disputerade hon i matematik i Göttingen 1874. Hon uppfattades som en lysande forskare och arbetade med partiella differentialekvationer och mekanik. Åter i Ryssland rekryterades hon till Stockholm och knöts 1883 till Stockholms högskola, där hon utsågs till professor i högre matematisk analys. Kovalevskaja, som hade vida kulturella intressen, dog av lunginflammation 1891. August Strindberg betraktade henne som ett skadligt fenomen men Elley Key karaktäriserade henne som en exakt matematiker och en idealistisk drömmare. Fram till 1925 kunde kvinnor inte inneha statliga ämbeten. Att Kovalevskaja kunde få en professur i Sverige berodde på att Stockholms högskola var privat.

Nanna Svartz som tog studenten på Åhlinska skolan för flickor 1910, blev läkare och disputerade på en avhandling om tarmsjukdomar. Hon utsågs till professor vid Karolinska institutet, och hennes framgångsrika forskning låg bakom läkemedelsbolaget Pharmacias storsäljare Salazopyrin. En av hennes många namnkunniga patienter var Gustav V, som kallade henne "hon med det kalla örat" eftersom

hon inte använde stetoskop utan lade örat mot patientens kropp.

Nästa är Lise Meitner, en österrikisk judinna som efter universitetsstudier i Wien blev elev till Max Planck och får betecknas som en pionjär inom kärnfysiken. Hon tvingades flytta till Sverige 1938, blev svensk medborgare 1949 men emigrerade 1960 till England. Hon nominerades till nobelpris i fysik otaliga gånger och borde ha fått dela priset när hennes manlige "ariske" kollega och samarbetspartner Otto Hahn belönades 1944.

Den näst sista i raden är 2023 års nobelpristagare i fysik Anne L'Huillier som utbildade sig i Frankrike och som i samarbete med laserforskare i Lund lyckats använda extremt korta ljuspulser, s.k. attosekunder vid studiet av atomkärnan. Hon gifte sig 1996 med sin lundsensiske kollega Claes-Göran Wahlström.

Danica Kragic, med födelseåret 1971, är uppvuxen och utbildad maskiningenjör i Kroatien, varefter hon sökte sig till Sverige och forskarutbildning på KTH. Kragic forskar inom området människa – maskin – interaktion, och arbetar inom ramen för Sveriges största forskningssatsning inom AI och autonoma system.

Dessa upplysningar om bokens kvinnor och deras nationstillhörighet får tala för sig själva. Ett manligt parallelexempel är den inflytelserike växtfysiologen Georg Borgström, som gjort sig känd som kritiker av människans rovdraft med jordens resurser. Han emigrerade till USA 1956, blev professor i Michigan och amerikansk medborgare. Han återvände ofta till Sverige och utsågs 1967 av Expressen till "Världens viktigaste svensk".

I anslutning till dessa frågor om vetenskapsidkarens nationalitet kan man påminna sig tysk-judisk-amerikanske historikern Henry Huttenbachs ord "A true scholar has no nation".

Allt nog, boken *Svenska pionjärer* kan vara något att sticka i händerna på ljushuvuden som skrikt sig hessa på lastbilsflak, och den kan garantera fungera som inspirationskälla för äldre generationer.

Text: Harald Runblom
professor emeritus, Uppsala universitet
hrunblom@outlook.uu.se

P.S. Henrik Berggren & Eva Krutmeijer har även utgivit, Svenska innovationer som förändrat världen. Stockholm: Bokförlaget Max Ström, 2025. 193 s. Finns även i en engelskspråkig utgåva.

Nutidsorientering

Följde du med vad som hände i Sverige under våren 2026?

1. Under våren fick Liberalernas

Simona Mohamsson stora rubriker.

Vad handlade det om?

- A. Mohamsson kan tänka sig att släppa in Sverigedemokraterna i regeringen.
- B. Mohamsson hotade att hoppa av om inte Jimmie Åkesson skulle tillåtas bli statsminister.
- C. Mohamsson hade bestämt sig för att byta parti.

2. Ebba Årsjö är en framgångsrik svensk idrottsperson. Vad tävlar hon inom?

- A. Längdåkning
- B. Alpin skidåkning
- C. Freestyle

3. Även i år har entusiastiska skidåkare kört Vasaloppet. Vem vann herrklassen?

- A. Alvar Myhlback
- B. Nils Dahlsten
- C. Oskar Kardin

4. Sverige är klart för VM i fotboll. Vilket land slog Sverige i slutet av mars och gjorde detta möjligt?

- A. Turkiet
- B. Polen
- C. Litauen

5. Vad heter artisten som tävlar för Sverige i Eurovision Song Contest 2026?

- A. Natalia
- B. Filippa
- C. Felicia

6. Svenskans bästa ord har utnämnts av Språktidningen. Vilket är det?

- A. Fika
- B. Lagom
- C. Allemansrätten

7. Stegra är ett hårt pressat stålbolag. Vem går nu in som största ägare?

- A. Familjen Wallenberg
- B. Erik Penser
- C. Erik Selin

8. Vem gick årets ALMA-pris till?

- A. Marion Brunet
- B. Laurie Halse Anderson
- C. Jon Klassen

9. Hundarna är en populär serie på svt. Var utspelar den sig?

- A. På ett advokatkontor
- B. På ett sjukhus
- C. På ett arkitektkontor

10. Vilket lag vann SM-guld i ishockey för herrar?

- A. Rögle BK
- B. Skellefteå AIK
- C. Frölunda HC

11. Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård har införts. Vilken grupp gäller det?

- A. Gruppen som är över 67 år.
- B. Gruppen som är äldre än 65 år.
- C. Pensionärer

12. Inom rättsväsendet pågår en intensiv debatt. Kring vad?

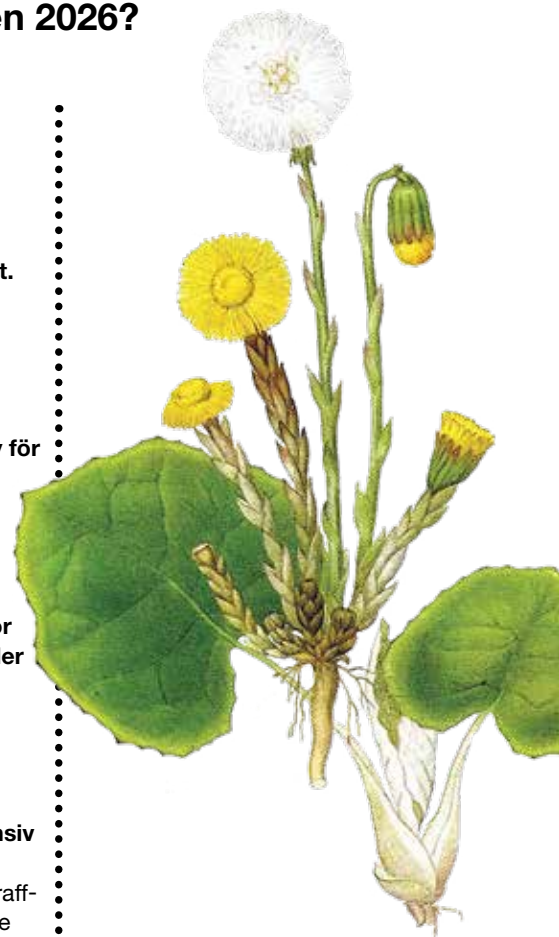
- A. Förslaget om att generellt förlänga strafftid i fängelse med 5 % av den nuvarande tiden
- B. En utbyggnad av fängelser med fem nya
- C. En sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott

13. Den svenska kungafamiljen har haft ett stort firande under våren. Vilket?

- A. Drottningens 80-årsdag
- B. Kronprinsessans 50-årsdag
- C. Kungens 80-årsdag

14. Flera partiledare har avböjt att bli intervjuade inför valet i Dagens Nyheter. Vem är intervjuaren?

- A. Björn Wiman
- B. Björn Werner
- C. Edvin Törnblom

15. Vilken vårblomma är detta?

- A. Vitsippa
- B. Snödroppe
- C. Tussilago

Mejla svaren till sofia.tingsell@sverigekontakt.se. Du kan också skicka de rätta svaren till Sverigekontakt, Box 53066, 40014 Göteborg. Pristagare utses vid dragningen 15 augusti 2026.

Lösning till nutidsorienteringen nr 1/2026 var:
1C, 2A, 3A, 4A, 5C, 6A, 7A, 8B, 9A, 10C, 11B, 12C, 13B, 14C, 15B

Pristagare från nr 1/2026:
Ingen prickade in 15 rätt så vi blev utan pristagare.

KOM

Svenska för kompletterande undervisning för svenska elever i utlandet för åldrarna 6–9 år

.KOM

Svenska för kompletterande undervisning för svenska elever i utlandet för åldrarna 6–9 år

Beställ KOM

Två häften i Sverigekontakts läromedelsserie för kompletterande svenska finns nu att beställa! Utformade efter kursplanen i kompletterande svenska och anpassade efter ett heterogent klassrum! Kontakta eva.hedencrona@sverigekontakt.se